

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra managementu a informatiky

Fiskální politika a její vliv na ekonomický růst

Bakalářská práce

Fiscal Policy and its influence on Economic Growth

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
Ing. Stanislav Burian Ph.D.

AUTOR PRÁCE
Kristýna Půlpánová

PRAHA

2024

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předloženou bakalářskou prací „Fiskální politika a její vliv na ekonomický růst“ vypracovala samostatně a je mým původním autorským dílem. Veškerou literaturu a další zdroje, ze kterých jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 15.3.2024

Kristýna Půlpánová

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala vedoucímu své bakalářské práce Ing. Burianovi PhD., za jeho cenné rady a podnětné připomínky.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na fiskální politiku a její vliv na ekonomický růst. V teoretické části práce jsou definovány pojmy fiskální politika, její typy, cíle a nástroje, kterými těchto cílů lze dosáhnout. Dále se práce zabývá fiskální nerovnováhou, fiskálními pravidly a ekonomickým růstem. V praktické části práce je podrobně popsán vývoj fiskální politiky v letech 2012, až 2022 a její vliv na ekonomický růst v České republice. Práce může být užitečným zdrojem informací pro všechny, kteří se zajímají o fiskální politiku a její dopad na ekonomiku.

Klíčová slova

Fiskální politika * ekonomický růst * fiskální nerovnováha * státní rozpočet * příjmy a výdaje státního rozpočtu * saldo státního rozpočtu

Annotation

The subject of this bachelor thesis is "Fiscal Policy and Its influence on Economic Growth". The thesis is divided into a theoretical and practical part. In the first, theoretical part, the thesis focuses on defining the concepts of fiscal policy, its types, goals, and tools used to achieve them. It also describes fiscal imbalances, various fiscal rules and economic growth. In the second, practical part, the thesis deals with the development of fiscal policy in relation to economic growth from 2012 to 2022. The thesis can be a useful source of information for anyone interested in fiscal policy and its impact on the economy.

Key words

Fiscal policy * economic growth * fiscal imbalances * state budget * state budget revenues and expenditures * state budget balance

Obsah

ÚVOD.....	7
Teoretická část.....	9
1 Vymezení pojmu fiskální politika	9
Teoretické přístupy k fiskální politice	11
Keynesiánská škola.....	11
Monetaristé.....	11
Škola racionálních očekávání	12
Ekonomie strany nabídky	12
2 Typy, funkce, cíle a nástroje fiskální politiky	13
Expanzivní fiskální politika.....	13
Restriktivní fiskální politika.....	14
Cíle a funkce fiskální politiky.....	15
Nástroje fiskální politiky	16
Diskrétní (záměrná) opatření	16
Automatické (vestavěné) stabilizátory.....	16
Státní rozpočet.....	18
Typy státního rozpočtu.....	21
3 Fiskální nerovnováha	23
Deficit státního rozpočtu	23
Cyklický deficit	23
Strukturální deficit	24
Veřejný dluh.....	24
Multiplikační efekt	25
Efekt vytěsňování.....	25
4 Fiskální pravidla	27

Fiskální pravidla v České republice	28
Typy fiskálních pravidel	29
Národní fiskální pravidla	30
Evropská fiskální pravidla	31
Pakt stability a růstu	32
5 Ekonomický růst.....	35
Pojem ekonomický růst	35
Zdroje (faktory) ekonomického růstu	36
Měření ekonomického růstu	36
Bariéry ekonomického růstu	37
Teorie ekonomického růstu	38
Ekonomický růst a jeho vliv na blahobyt společnosti	39
Praktická část.....	40
6 Analýza vývoje fiskální politiky ve vztahu k ekonomickému růstu v letech 2012 až 2022	40
Závěr	52
Seznam použitých zdrojů	53

ÚVOD

Ačkoliv je Česká republika malým státem uprostřed Evropy, řadí se mezi rozvinuté státy. Má stabilní politickou, ekonomickou i bezpečnostní situaci, což lze považovat za ukazatel dobré životní úrovně obyvatel.

Za poslední období nicméně došlo a nadále dochází k řadě změn, které jsou přímo ovlivněny situacemi, na které naše ekonomika musí reagovat. V roce 2020 byl svět zasažen pandemií COVID-19, která se stala hlavním ekonomickým tématem a značně ovlivnila i tuzemskou ekonomiku. Jako reakce na pandemii bylo vyhlášeno mnoho opatření, nejvíce pro zdravotnictví. Pandemie byla jednou z příčin ekonomické nejistoty a velkou zátěží pro veřejné finance. Po přijetí opatření ve snaze vyrovnání se s pandemickou krizí v únoru 2022 však přichází válka na Ukrajině a s ní ruku v ruce energetická krize, se kterou se Evropa doposud nesečkala.

Jedním z nástrojů, které vláda používá k řešení veřejných financí a ovlivňování hospodářského vývoje, je fiskální politika. Ta se zaměřuje na výběr daní a výdaje, jež vláda provádí, aby mohla financovat své činnosti, jako jsou například investice do infrastruktury státu či sociálních programů. Může mít velký vliv na chod ekonomiky, přičemž běžní občané se s ní setkávají v podobě daní a veřejných výdajů.

Cílem mé bakalářské práce je zhodnotit vliv fiskální politiky na ekonomický růst v letech 2012 až 2022. Aby tento cíl mohl být naplněn, práci jsem rozdělila na dvě oblasti, na část teoretickou a část praktickou.

V první teoretické části bakalářské práce používám teoreticko-metodologický popis problematiky fiskální politiky. Nejprve vymezuji pojmy, co vlastně fiskální politika je, její typy a cíle, a také jaké používá nástroje, aby těchto cílů mohlo být dosaženo. V závěrečných dvou kapitolách teoretické části se zabývám jednotlivými národními fiskálními pravidly, ale také fiskálními pravidly Evropské unie, jimiž je Česká republika vázána. Poslední, samostatná kapitola, je věnována problematice ekonomickému růstu.

V druhé části práce se pak věnuji analyticko-praktickému zpracování vývoje fiskální politiky v jednotlivých letech od roku 2012 do roku 2022. Pomocí komparace a analýzy popisuji její dopady na ekonomiku České republiky konkrétně se zaměřením na vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu, s nimiž jsou spjaty také výše deficitů státního rozpočtu a výše státního dluhu.

Teoretická část

Tato část práce je rozdělena do pěti kapitol. První kapitola je zaměřena na vymezení pojmu fiskální politika. Ve druhé kapitole jsou popsány typy fiskální politiky, její funkce, cíle a nástroje, které využívá. Třetí kapitola popisuje fiskální pravidla, jimiž se česká ekonomika řídí. Jsou zde uvedeny jak fiskální pravidla v České republice, tak i Evropská fiskální pravidla, která jsou pro Českou republiku závazná. Poslední kapitola teoretické části je věnována problematice ekonomického růstu.

1 Vymezení pojmu fiskální politika

V prostředí tržní ekonomiky stát disponuje různými nástroji, které slouží pro stabilizaci hospodářského vývoje ekonomiky. Fiskální politika se řadí k jednomu z hlavních souborů nástrojů makroekonomické politiky státu, jejím základem je rozpočtová soustava. To znamená, že dochází k ovlivňování ekonomiky pomocí veřejných rozpočtů, skrz jejich příjmové a výdajové stránky, a to za účelem dosažení cílů, jimiž jsou především udržení vyváženého ekonomického růstu a nízké míry nezaměstnanosti.

V původním výkladu se slovo „fiskální“ pojilo s daněmi, dnes se však jedná o mnohem širší pojem. V užším pojetí je fiskální politika prováděna především vládou, v gesci ministerstva financí. V širším pojetí pak orgány nižšími správními a samosprávními orgány, k nimž řadíme obce a kraje.¹

Dle J. Brčáka a B. Sekerky, „je fiskální politika úzce spojena s rozpočty ústřední vlády a s rozpočty orgánů místní správy. Tím, jak státní orgány odčerpávají od ostatních tržních subjektů značné peněžní částky, mění směr jejich použití. Změny v užití peněz mění tržní signály, které získávají tržní subjekty v cenách výrobků. Výrobci a domácnosti přizpůsobují své chování tržním signálům a v celé

¹ BRČÁK, Josef a Bohumil SEKERA. *Makroekonomie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-245-5.

*ekonomice se mění tempo ekonomického růstu a úroveň zaměstnanosti.“*² Využívá tedy stabilizační funkci veřejných financí, to znamená, že v praxi je součástí stabilizační hospodářské politiky, tzv. makroekonomické politiky ovlivňující hospodářství státu jako celek.³ Můžeme tedy říct, že fiskální politika je záměrná činnost státu, který je reprezentován vládou, kdy vláda je jejím subjektem.

Provádění fiskální politiky závisí na základním společném postoji současné vlády. Kromě toho je ovlivněna aktuálním konsensem mezi spojenci a vychází ze shody zemí v rámci určité organizace na provádění konkrétních strategií (např. Evropské unie).

Jeden ze základních sporů mezi ekonomy spočívá v tom, že fiskální politika prováděná v krátkodobém horizontu by měla být vyvážená nebo koordinovaná s dlouhodobými cíli hospodářského růstu. Tento spor je vysvětlován rozdílem v ekonomickém myšlení keynesiánské a klasické ekonomie, které vysvětlují opačné názory na pružnost cen a přizpůsobivost ekonomik. Od doby, kdy byly tyto teorie uplatňovány v praxi, se obě vyvíjely poté, co empirické studie a skutečné hospodářské výsledky zpochybnily některé aspekty. Účel fiskální politiky a její pravidla se přiklánějí k neoklasické teorii, která se zaměřuje na omezení diskreční pravomoci vlády a zajištění udržitelnosti veřejných financí. Politika zohledňuje dlouhodobé dopady špatně řízených veřejných financí na ekonomiku tím, že se zaměřuje na zachování národních úspor a realizaci investic a inovací.⁴

Autoři J. Brčák V. Sekerka v publikaci Makroekonome říkají, že *„pro stabilní rozvoj ekonomiky je důležité mít dostatečnou zaměstnanost a cenovou stabilitu. Tyto požadavky souvisí s dostatečným tempem růstu reálného produktu a rovnováhou domácího hospodářství v zahraničně ekonomických vztazích.“*⁵

² BRČÁK, Josef a Bohumil SEKERA. *Makroekonomie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. [cit. 2023 03 13] s. 40. ISBN 978-80-7380-245-5.

³ PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. 3. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2005. ISBN 80-7357-049-1.

⁴ SAMUELSON, Paul A. a William D. NORDHAUS. *Ekonomie*. 18. vydání. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-205-0590-3.

⁵ BRČÁK, Josef a Bohumil SEKERA. *Makroekonomie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. [cit. 2023-03-13] s. 42. ISBN 978-80-7380-245-5.

Někteří autoři nemají totožný názor na rozdíly mezi rozpočtovou a fiskální politikou. Rozdíl obou politik je zejména v odlišných funkcích těchto politik. Rozpočtová politika se zaměřuje na plnění funkce alokační a distribuční, nositelem této politiky je ministerstvo financí a jejím cílem je vyrovnaný státní rozpočet. A jak bylo řečeno již v předchozích odstavcích, fiskální politika je zaměřena na funkce stabilizační a jejím cílem je stabilizace makroekonomické situace. Jsou ale také autoři, například Jurečka, která ve své publikaci oba pojmy pokládá za synonyma.⁶

Teoretické přístupy k fiskální politice

Existuje mnoho teoretických přístupů k fiskální politice. Zde uvádím několik z nich, jež zpracovali ve své publikaci *Hospodářská politika* autoři I. Kotlán a Ch. Kliková.

Keynesiánská škola

Keynesiánské směry přisuzují fiskální politice dominantní úlohu při ovlivňování výkonnosti ekonomiky a hospodářského cyklu. Keynesiánský přístup k fiskální politice je přístupem stabilizačním. Pomocí nástrojů státního rozpočtu dochází k ovlivnění agregátní poptávky, produktu a zaměstnanosti, a to v závislosti, zda se ekonomika nachází v recesi či v období růstu. V recesi dochází ke zvyšování vládních výdajů a snižování daní, je prováděna expanzivní fiskální politika, a to vede ke stimulaci agregátní poptávky, produktu, důchodu a zaměstnanosti. V době růstu je naopak prováděna restriktivní fiskální politika, kdy se snižují vládní výdaje a zvyšují se daně. Tím dojde ke snížení agregátní poptávky, produktu, důchodu a zaměstnanosti.⁷

Monetaristé

Na rozdíl od Keynesiánců monetaristé říkají, že hospodářský cyklus je způsobený nestabilitou peněžní zásoby. Zásahy stabilizační fiskální politiky jsou podle monetaristů kontraproduktivní ve smyslu, že mechanismus, který působí od státního rozpočtu přes agregátní poptávku k produktu, nefunguje, jelikož

⁶ JUREČKA, Václav a kolektiv. *Makroekonomie*, 3. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁷ KOTLÁN, Igor a Christiana KLIKOVÁ. *Hospodářská politika*. 1. vydání. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 2003. [cit. 2023-03-13] s. 142. ISBN 80-86572-04-8.

dochází vytěšňování soukromých výdajů výdaji vládními. Fiskální politika tedy selhává buď úplně, nebo částečně.⁸

Škola racionálních očekávání

Představitelé školy racionálních očekávání se domnívají, že jakákoliv hospodářská politika je neúčinná, pokud je očekávaná. Uplatňování očekávané stabilizační politiky je také kontraproduktivní. V ekonomice lze velikost výstupu ovlivnit jen neočekávanou fiskální politikou. Je to však velmi problematické, je totiž těžké odhadnout reakci agregátní poptávky, a co se ve skutečnosti stane s velikostí výstupu.⁹

Ekonomie strany nabídky

Představitelé ekonomie strany nabídky též odsuzují stabilizační fiskální politiky, tedy to, že daně a vládní výdaje jsou ovlivňovány podle fáze hospodářského cyklu. Jejich doporučením je dlouhodobě snížit vládní výdaje a také daňové zatížení.¹⁰

⁸ KOTLÁN, Igor a Christiana KLIKOVÁ. *Hospodářská politika*. 1. vydání. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 2003. [cit. 2023-03-13] s. 142. ISBN 80-86572-04-8.

⁹ KOTLÁN, Igor a Christiana KLIKOVÁ. *Hospodářská politika*. 1. vydání. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 2003. [cit. 2023-03-13] s. 142. ISBN 80-86572-04-8.

¹⁰ KOTLÁN, Igor a Christiana KLIKOVÁ. *Hospodářská politika*. 1. vydání. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 2003. [cit. 2023-03-13] s. 142. ISBN 80-86572-04-8.

2 Typy, funkce, cíle a nástroje fiskální politiky

Cílem stabilizační fiskální politiky může být expanze a restrikce, a to v závislosti na jednotlivých fázích hospodářského cyklu. Na základě výběru a nastavení parametrů jednotlivých nástrojů fiskální politiky rozlišujeme expanzivní, restriktivní a neutrální fiskální politiku.

Expanzivní fiskální politika

Expanzivní fiskální politika využívá k expanzi nástroje, jimiž se snaží stimulovat růst výkonu ekonomiky. Stát zvyšuje své výdaje nebo snižuje čisté daně. Uplatňuje se často v době ekonomického poklesu nebo recese, kdy je potřeba stimulovat poptávku a oživit ekonomiku. Tyto opatření mají za cíl snížit nezaměstnanost, zvýšit produkci a podpořit rychlejší ekonomický růst. Předpokladem pro fiskální expanzi je nízká inflace.

Při implementaci expanzivní fiskální politiky je však důležité dbát na její udržitelnost a vyvarovat se přílišného zadlužování vlády. Nemělo by docházet k dlouhodobým nerovnováhám ve veřejných financích, které by mohly mít negativní dopad na vládní schopnost financovat veřejné služby a investovat do dlouhodobého rozvoje. Efektivní expanzivní fiskální politika vyžaduje rovnováhu mezi stimulací soukromé spotřeby a investic a udržitelností fiskálního deficitu.

Nástroje expanzivní fiskální politiky

Nástroje expanzivní fiskální politiky můžeme rozdělit na přímé, nepřímé a jejich vzájemnou kombinaci.

Nástroje přímé, řadíme do tzv. klasických nástrojů stabilizační fiskální politiky. Jedná se především o růst výdajů státního rozpočtu pro ovlivnění růstu agregátní poptávky.¹¹

Zde je několik příkladů přímých nástrojů: vládní investice (např. do infrastruktury, zdravotnictví, vzdělání a dalších sektorů), daňové úlevy

¹¹ PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. 3. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2005. ISBN 80-7357-049-1.

(vláda může snižovat daně nebo poskytovat daňové úlevy určitým skupinám obyvatelstva nebo podnikům), kontrola veřejných výdajů (vláda uskutečňuje přímé kroky k řízení veřejných výdajů, např. snížení nebo zvýšení výdajů v konkrétních oblastech, jako jsou sociální transfery, vzdělání, bezpečnost apod.).

Nástroje nepřímé, jedná se především o snížení daní a tím ovlivnění růstu soukromé spotřeby a soukromých investic v důsledku relativně vyšších disponibilních finančních zdrojů soukromého sektoru.¹²

Kombinace obou typů nástrojů, a tím plánovitě připustit deficit státního rozpočtu, i když v praxi expanzivní účinek může mít i vyrovnaný rozpočet.¹³

Restriktivní fiskální politika

Cílem restriktivní fiskální politiky je brzdit agregátní poptávku. Využívá nástroje restrikce, pokud potřebuje utlumit přehřátou ekonomiku. Restriktivní fiskální politika má za cíl brzdit agregátní poptávku.

Nástroje restriktivní fiskální politiky

Tak jako expanzivní nástroje můžeme rozdělit i restriktivní nástroje na přímé, nepřímé a jejich vzájemnou kombinaci.

Přímé, se týkají především snižování výdajů státního rozpočtu. Přímé nástroje restriktivní fiskální politiky se snaží omezením vládních výdajů anebo zvýšením daní snížit agregátní poptávku a omezit inflační tlaky.

Zde uvádím některé příklady: vláda např. může snížit své výdaje na veřejné projekty, sociální transfery nebo další programy. Dále může zvýšit sazby daní nebo zavést nové daně, či omezit nebo zrušit finanční podporu a dotace poskytované podnikům a dalším subjektům

Nepřímé, jedná se především o zvýšení příjmů státního rozpočtu, zejména daňových.

¹² PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. 3. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2005. [cit. 2023-03-13] s. 404. ISBN 80-7357-049-1.

¹³ PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. 3. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2005. [cit. 2023-03-13] s. 404. ISBN 80-7357-049-1.

Případně kombinace obou typů nástrojů, a tím dosáhnout přebytku státního rozpočtu.

Důsledkem fiskální restrikce je také finanční nerovnováha – přebytek státního rozpočtu. Dochází-li ke kompenzaci účinků nástrojů fiskální politiky, pak tento stav nazýváme fiskální politikou **neutrální**. Tzn., že státní rozpočet je vyrovnaný, veřejné výdaje jsou rovny daním, které byly vybrány. ¹⁴

Cíle a funkce fiskální politiky

K hlavním cílům fiskální politiky patří udržování stabilního hospodářského růstu a tlumení výkyvů ekonomického cyklu. Při naplňování cílů fiskální politiky jsou jejími nejdůležitějšími nástroji vládní příjmy (příjmy státního rozpočtu) a vládní výdaje (výdaje ze státního rozpočtu). Výsledky fiskální politiky však nezávisí pouze na ní samotné, ale také na dalších složkách hospodářské politiky, hlavně politiky monetární. ¹⁵

Fiskální politika plní tři následující funkce, jež lze naplnit skrz státní rozpočet. Funkce jsou: ¹⁶

- Alokační: jedná se o přerozdělování finančních prostředků, například z daní, které jsou dále použity na výdaje ve veřejné sféře. Vybrané finanční prostředky od občanů, nejčastěji tedy daně a odvody do sociálního systému jsou dále směřovány a přerozdělovány do různých oblastí veřejné sféry (školství, nezaměstnanost, životní prostředí, zdravotnictví a tak dále).
- Redistribuční: neboli funkce přerozdělovací. Má snahu o zmírnění nerovností v tržním rozdělování důchodu (produktu).
- Stabilizační: stabilizační funkce je zdůrazněna hlavně v makroekonomické rovině. Jejím úkolem je udržovat ekonomiku v rovnováze. Pomocí změn ve

¹⁴ PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. 3. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2005. [cit. 2023-03-13] s. 404. ISBN 80-7357-049-1.

¹⁵ JUREČKA, Václav a kolektiv. *Makroekonomie, 3. aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

¹⁶ JUREČKA, Václav a kolektiv. *Makroekonomie, 3. aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

vládních výdajích a příjmech odstraňuje odchylky skutečného produktu od produktu potenciálního.

Nástroje fiskální politiky

Aby mohlo dojít k dosažení vytyčených cílů, je nezbytné si správně nastavit jejich nástroje, na jejichž základě lze účinně dosáhnout hospodářské konjunktury. O výši a změně struktur rozpočtových příjmů a výdajů rozhodují příslušné státní orgány (například parlament, vláda). Podle způsobu jejich zavedení a fungování mohou mít nástroje fiskální politiky dvojí podobu, a to tzv. diskreční opatření a vestavěné stabilizátory.

Diskrétní (záměrná) opatření

Jedná se o opatření vyžadující jednorázová rozhodnutí státních institucí, například při realizaci akutních změn. Vláda vědomě uskutečňuje tato opatření k podpoře makroekonomické rovnováhy. Jedná se například o tyto rozhodnutí:

- změna daňových sazeb
- zavedení nových daní
- změna ve struktuře státního rozpočtu
- změna struktury a výše vládních výdajů¹⁷

Změny těchto opatření mají vliv na agregátní nabídku a poptávku. Změny v agregátní nabídce a poptávce vyvolají nakonec změny ve velikosti reálného produktu, zaměstnanosti a cenové hladiny.¹⁸

Výhodou těchto opatření proti automatickým stabilizátorům spočívá ve větší pružnosti. Problematické bývá, že dochází k časovým zpožděním v jejich uplatňování.¹⁹

Automatické (vestavěné) stabilizátory

Jedná se o opatření fiskální politiky, které po zavedení působí automaticky a nevyžadují žádné další zásahy či rozhodnutí státních orgánů.

¹⁷BRČÁK, Josef a Bohumil SEKERA. *Makroekonomie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-245-5.

¹⁸BRČÁK, Josef a Bohumil SEKERA. *Makroekonomie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. [cit. 2023-03-13] s. 216. ISBN 978-80-7380-245-5.

¹⁹KOTLÁN, Igor a Christiana KLIKOVÁ. *Hospodářská politika*. 1. vydání. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 2003. ISBN 80-86572-04-8.

Jsou konstruovány tak, aby automaticky stabilizovali ekonomiku, zmírňovaly její výkyvy, a napomáhají trhu zajistit efektivní využití výrobních zdrojů.²⁰ Tzn., že v případě období vzestupu, zmírňují expanzi tak, že automaticky omezují výdaje, čímž působí restriktivně. A v období ekonomického poklesu zmírňují jeho prohlubování tak, že zvyšují výdaje, což působí expanzivně.²¹

Josef Brčák a Bohuslav Sekera uvádí, že „*automatický stabilizátor je tedy takový mechanismus v ekonomice, který snižuje velikost změny produkce v reakci na změnu autonomních výdajů (autonomní komponenty poptávky)*“.²²

Dle Ekonomie autora N. Gregoryho Mankiwa: „*jsou automatické stabilizátory změny ve fiskální politice, které stimulují agregátní poptávku, když se ekonomika dostává do recese, aniž by politici museli záměrně podniknout nějaké kroky.*“²³

K nejdůležitějším automatickým stabilizátorům řadíme daňový systém. Při stavu, kdy se ekonomika blíží do recese, dochází k automatickému poklesu množství daní vybírané vládou. Jak víme, v období recese klesají nejen příjmy, výdělky a také zisky, nýbrž dochází i k poklesu vládních příjmů. Daně jsou totiž úzce spjaty s ekonomickou aktivitou. Toto automatické snížení daní stimuluje agregátní poptávku a tím dochází ke zmenšení kolísání ekonomiky.²⁴

Mezi automatické stabilizátory se zahrnují například pojištění pro případ nezaměstnanosti a systém progresivního zdanění příjmů.

Pojištění pro případ nezaměstnanosti. Při prvotním rozhodnutí například o výši podpor v nezaměstnanosti se jedná o diskreční opatření. Avšak zavedení do praxe znamená, že systém začne působit jako vestavěný stabilizátor.

Systém progresivního zdanění. Parlament schválí daňový zákon obsahující progresivní stupnici, v tuto chvíli se jedná o diskreční opatření.

²⁰BRČÁK, Josef a Bohumil SEKERA. *Makroekonomie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-245-5.

²¹JUREČKA, Václav a kolektiv. *Makroekonomie, 3. aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

²²BRČÁK, Josef a Bohumil SEKERA. *Makroekonomie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. [cit. 2023-03-13] s. 217. ISBN 978-80-7380-245-5.

²³MANKIW, N. Gregory. *Zásady ekonomie*. Edice profesionál. Praha: Grada Publishing, a.s., 1999. [cit. 2023-03-13] s. 666. ISBN 80-7169-891-1.

²⁴MANKIW, N. Gregory. *Zásady ekonomie*. Edice profesionál. Praha: Grada Publishing, a.s., 1999. ISBN 80-7169-891-1.

Jakmile tento zákon začne být uplatňován, působí tato progresivní daň jako vestavěný stabilizátor.²⁵

Státní rozpočet

K nejdůležitějším nástrojům při naplňování cílů fiskální politiky řadíme vládní příjmy (příjmy ze státního rozpočtu) a vládní výdaje (výdaje ze státního rozpočtu). Státní rozpočet má podobu zákona (např.: Zákon č. 57/2022 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2022). Příjmy a výdaje státního rozpočtu jsou uvedeny v § 6 a § 7 v zákoně č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech.

V podmínkách tržní ekonomiky musí stát své výdaje hradit penězi. A k zabezpečení svých výdajů stát potřebuje příjmy, které získává zejména v podobě daní od domácností a firem. Příjmy a výdaje, které stát získá v daném období (zpravidla ročním), tak tvoří náplň státního rozpočtu. Jedná se o bilanci příjmů a výdajů státu během jednoho rozpočtového roku, který se v České republice kryje s rokem kalendářním. V řadě jiných zemí začíná rozpočtový rok v jiných měsících, například ve Spojených státech amerických je to v říjnu. Problematika SR a veřejných financí souvisí nejen s ekonomikou, ale i politikou. Rozhodnutí o výši příjmů a výdajů a jejich struktuře je také problémem veřejné volby, proto spolu ekonomie a politika tak úzce souvisí.

Návrh státního rozpočtu je v kompetenci ministerstva financí, které jej připravuje. Poté jej předkládá Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky, která rozpočet schvaluje.²⁶

V makroekonomii od V. Jurečky a kolektivu, je postup tvorby státního rozpočtu (dále jen SR) následující. *„Návrh SR vychází z prognózy vývoje hrubého domácího produktu, mezd, kurzu koruny, cen a daňového inkasa. Hrubý odhad příjmů a výdajů státu je předložen vládě republiky, která schvaluje tzv. rozpočtový rámec. První verze SR je předložena vládě v září a do konce tohoto měsíce musí být odeslán návrh Poslanecké sněmovně České republiky. Do konce prosince pak*

²⁵JUREČKA, Václav a kolektiv. *Makroekonomie, 3. aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

²⁶JUREČKA, Václav a kolektiv. *Makroekonomie, 3. aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

*musí být rozpočet ve třech čteních schválen. Pokud by se tak nestalo, musel by stát v následujícím roce hospodařit podle rozpočtového provizoria.*²⁷

Příjmy státního rozpočtu

Struktura příjmů státního rozpočtu:

1. Daňové příjmy – patří mezi ně daň z přidané hodnoty (DPH), daň z příjmů fyzických a právnických osob (DPFO a DPPO), majetkové daně, daně z hazardu, spotřební daně, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvky na veřejné zdravotní pojištění atd.
2. Běžné nedaňové příjmy – řadíme k nim např. správní a soudní poplatky, příjmy ze školného, příjmy z prodeje krátkodobého a dlouhodobého majetku atd.
3. Přijaté transfery – investiční a neinvestiční dotace jako např. prostředky z evropských strukturálních a investičních fondů
4. Kapitálové příjmy – prodej dlouhodobého majetku (nemovitosti, akcie), ostatní kap. příjmy – např. přijaté dary

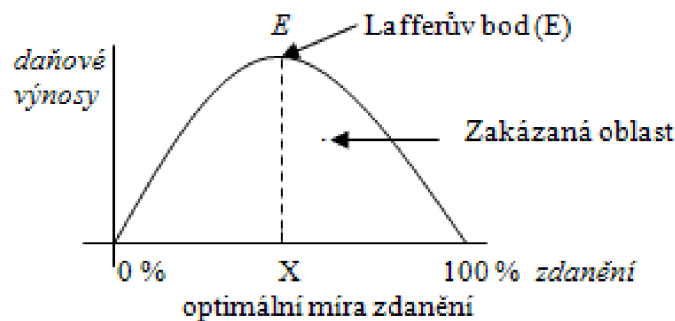
Dále lze příjmy dělit z pohledu jejich návratnosti na příjmy **návratné** (např. emise státních dluhopisů) a **nenávratné** (daně, poplatky). **Nenávratné** příjmy tak tvoří většinu příjmů veřejných.

Hlavním příjmem státního rozpočtu jsou daně. Daňový systém má dvě základní daně, tzv. dva typy. **Přímé daně**, které nám tzv. odčerpávají část peněžního důchodu a závisí na majetkovém poměru dotyčné osoby, poplatníka. Dochází k jejich srážkám (například u pracovního poměru). Jako příklad můžeme uvést daň z příjmu fyzických osob (osobní důchodová daň), dále daň ze zisku firem (daň z příjmů právnických osob), či daň majetkovou. Ačkoliv nejde o typickou daň, dle klasifikace OECD (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj), řadíme mezi daně také příspěvky ze sociálního zabezpečení (tzv. sociální a zdravotní pojištění). Jedná se o nedílnou součást příjmu do SR. **Daně nepřímé**, jsou součástí ceny. Projevují se až tehdy, kdy domácnosti a firmy nakoupí statky. Kupující je zaplatí prostřednictvím zvýšené ceny, tzv. nepřímě. Jako příklad

²⁷JUREČKA, Václav a kolektiv. *Makroekonomie, 3. aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2017. [cit. 2023-03-13] s. 213. ISBN 978-80-271-0251-8.

nepřímých daní, zde můžeme uvést daň z přidané hodnoty (dále jen DPH), spotřební daně a cla.²⁸

Zvyšování daní působí na ekonomiku zpravidla nepříznivě, růst daňového zatížení není tak možné považovat za vhodný nástroj ke zvyšování státních příjmů. Růst úrovně daní může být brzdou ekonomické aktivity, kdy dochází k oslabování motivace lidí k pracovním výkonům a tím dochází k negativnímu dopadu na ekonomický růst.²⁹ Je zde pak vyšší tendence k daňovým únikům k úniku kapitálu (i lidského, kdy např. odchází ze země, tzv. odliv mozků).

Obrázek 1 Lafferova křivka

Zdroj: Daňové sazby: | Studijní materiály, maturitní otázky (finance-verejne.blogspot.com)

Popis obrázku říká, že „Mezi mírou zdanění a výší příjmů do státního rozpočtu však neexistuje vztah linearity. Komplikovanost tohoto vztahu zachycuje Lafferova křivka na obrázku 1. Bod L (= bod maximálního výnosu z daní) se pro každou ekonomiku nachází na jiné úrovni zdanění podnikatelských subjektů. Míra zdanění, ležící za tímto bodem, by měla být pro ekonomy zakázaným pásmem, neboť může navozovat hospodářskou stagnaci, či dokonce pokles.“³⁰

²⁸JUREČKA, Václav a kolektiv. *Makroekonomie*, 3. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

²⁹<https://elearning.tul.cz/mod/resource/view.php?id=259839> citace nepř.

³⁰Fiskální politika a státní rozpočet - E-learning TUL. *Technická univerzita v Liberci* [online]. [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://elearning.tul.cz/mod/resource/view.php?id=259839>.

Výdaje státního rozpočtu

Výdaje ze státního rozpočtu směřují hlavně do oblasti zdravotnictví, školství, kultury, výzkumu, státní správy, vnitřní bezpečnosti státu, obrany apod.³¹

Tempo růstu výdajů státního rozpočtu již mnoho let trvale předstihuje tempo růstu příjmů státního rozpočtu, tím se nepřetržitě prohlubuje schodek státního rozpočtu, který se v České republice stal již chronickým.³²

Výdaje státního rozpočtu je možné si rozčlenit na **výdaje běžné** (neinvestiční) a **výdaje kapitálové** (investiční).

Z hlediska povinnosti státu hradit výdaje se rozlišují tzv. mandatorní a quasi mandatorní výdaje (nejsou přímo stanoveny zákonem) představují rozhodující objem výdajů státního rozpočtu, momentálně se pohybují na úrovni okolo 90 % celkových výdajů státního rozpočtu. Mezi tyto výdaje patří např. mzdy a platy, povinné pojistné na zaměstnance, transfery – dotace, sociální dávky, energie apod.

Kapitálové výdaje zahrnují např. výdaje na splátky úvěrů a půjček, výdaje na nákup cenných papírů, výdaje na hmotný a nehmotný majetek, výdaje na investiční půjčky poskytnuté různým subjektům apod.³³ Nemandatorní výdaje (nejsou ze zákona zařazeny do kategorie povinných výdajů), tak umožňují vládě reagovat na hospodářský vývoj a směřovat jimi rozvoj společnosti a ekonomiky (dopravní infrastrukturu, školství apod.)

Dlouhodobě jsou velkou zátěží výdajové strany státního rozpočtu České republiky. Jejich snižování je však velmi komplikované, jelikož je k němu zapotřebí přijetí nového zákona.

Typy státního rozpočtu

Státní rozpočet může rozdělit na vyrovnaný, schodkový nebo přebytkový. Pakliže není rozpočet vyrovnaný, mluvíme o tzv. saldu. Jedná se o výsledek

³¹JUREČKA, Václav a kolektiv. *Makroekonomie, 3. aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

³²PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. 3. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2005. ISBN 80-7357-049-1.

³³PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. 3. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2005. ISBN 80-7357-049-1.

rozdílu mezi příjmy a výdaji státního rozpočtu. Pokud rozpočet končí přebytkem, mluvíme o kladném saldu, v opačném případě se jedná o saldo záporné, tzv. deficit.

Vyrovnaný státní rozpočet

K vyrovnanému státnímu rozpočtu dochází tehdy, pokud jsou si příjmy a výdaje rovny. Není moc obvyklý ve vyspělých tržních ekonomikách. Příkladem vyrovnaného rozpočtu je rozpočet Evropské unie.³⁴

Schodkový státní rozpočet

K tomuto typu státního rozpočtu dochází, když výdaje převyšují na příjmy. Na rozdíl od vyrovnaného státního rozpočtu se s ním můžeme setkat v mnoha vyspělých tržních ekonomikách a také v České republice. V sobě zakotvuje převis výdajů nad příjmy. Je aplikován v mnoha vyspělých tržních ekonomikách, v posledních letech i v České republice. Má tendenci vyvolávat inflaci, která může působit na vznik ekonomické nestability.³⁵

Přebytkový státní rozpočet

Je opakem schodkového státního rozpočtu. Dochází k převisu příjmů nad výdaji a setkáme se s ním spíše výjimečně. Koncipovaný jako převis příjmů nad výdaji bývá využíván v praxi pouze výjimečně.³⁶

³⁴ Fiskální politika a státní rozpočet - E-learning TUL. *Technická univerzita v Liberci* [online]. Dostupné z: <https://elearning.tul.cz/mod/resource/view.php?id=259839>.

³⁵ Fiskální politika a státní rozpočet - E-learning TUL. *Technická univerzita v Liberci* [online]. Dostupné z: <https://elearning.tul.cz/mod/resource/view.php?id=259839>.

³⁶ Fiskální politika a státní rozpočet - E-learning TUL. *Technická univerzita v Liberci* [online]. Dostupné z: <https://elearning.tul.cz/mod/resource/view.php?id=259839>.

3 Fiskální nerovnováha

Obecně můžeme fiskální nerovnováhu definovat jako nesoulad mezi příjmy a výdaji. Základním hlediskem při jejím popisu je časový horizont. Z hlediska krátkodobého je fiskální nerovnováha charakterizována rozpočtovým deficitem, z hlediska dlouhodobého pak veřejným dluhem. Krátkodobá fiskální nerovnováha je tedy stav, kdy se rozpočtové příjmy nerovnjají rozpočtovým výdajům v daném rozpočtovém období (obvykle jeden rok). Kromě deficitu tak může vzniknout jako projev krátkodobé fiskální nerovnováhy i přebytek hospodaření.³⁷

Deficit státního rozpočtu

Pokud přesahují výdaje státního rozpočtu jeho příjmy, mluvíme o tzv. deficitu státního rozpočtu. Podle vzniku deficitu pak rozlišujeme deficit cyklický a strukturální.

Cyklický deficit

Cyklický deficit je dán působením vnějších faktorů na ekonomiku.³⁸Autor V. Jurečka a kolektiv cyklický deficit považují za téměř automatický důsledek protichůdných změn ve výši rozpočtových příjmů a výdajů, ke kterým dochází v důsledku cyklického poklesu produktu a zaměstnanosti.³⁹Makroekonomie ho považuje za ekonomicky méně nebezpečný. Předpokládá, že jde pouze o dočasný nepoměr, jenž po oživení ekonomiky pomine.⁴⁰

Mezi hlavní vnější faktory způsobující vznik cyklického deficitu řadíme hospodářský pokles, mimořádné události jako například přírodní katastrofy či válečný konflikt, dále zvýšení cen základních surovin a také úroky z veřejného dluhu.⁴¹

³⁷ Masarykova universita: Fiskální nerovnováha - IS MUNI [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1431/jaro2006/E4320/um/Fisk_nerovnovaha.pdf

³⁸ Masarykova universita: Fiskální nerovnováha - IS MUNI [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1431/jaro2006/E4320/um/Fisk_nerovnovaha.pdf

³⁹ JUREČKA, Václav a kolektiv. *Makroekonomie, 3. aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2017. [cit. 2023-03-13] s. ????. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁴⁰ JUREČKA, Václav a kolektiv. *Makroekonomie, 3. aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁴¹ Microsoft Word - Cast_DSO_VEFI_II.doc (muni.cz) zdroj

Strukturální deficit

Strukturální deficit je nástrojem fiskální politiky a důsledkem diskrečních rozhodnutí vlády o deficitně financovaných výdajích ze státního rozpočtu. V dnešní době ho považujeme za nežádoucí jev. Odsouvá, a mnohdy i prohlubuje, finanční problémy do dalších let.⁴² V publikaci makroekonomie od Jurečky a kolektivu je definován takto: „*Strukturální deficit je rozdílem mezi vládními příjmy a výdaji za podmíněk, kdy ekonomika je nebo byla na úrovni potenciálního produktu a plné zaměstnanosti.*“⁴³

Mezi hlavní faktory vzniku aktivního deficitu patří expanzivní fiskální politika, vládní populismus, snaha rozložit důsledky výdajového šoku do více let či snaha rozložit daňovou zátěž spojenou s budováním nákladnějších veřejných projektů na více generací.⁴⁴

Veřejný dluh

Jestliže dochází ke kumulaci rozpočtových deficitů, v důsledku alokační nebo stabilizační funkce rozpočtu, jedná se o hlavní příčinu vzniku a růstu veřejného dluhu.⁴⁵

Veřejný dluh je projevem dlouhodobé fiskální nerovnováhy. Dluh může být nazýván také státním či vládním, vymezení se liší podle toho, jaké stupně veřejné správy, resp. veřejných rozpočtů jsou do dluhu zahrnuty. Veřejný dluh můžeme definovat jako souhrn pohledávek ostatních ekonomických subjektů vůči státu. Představuje současně pohledávku vůči současné i budoucí daňové povinnosti obyvatelstva.⁴⁶

V knize makroekonomie Roberta Holmana je uvedeno, že za existencí veřejného dluhu nestojí žádné ekonomické, sociální, či jiné důvody, nýbrž důvody

⁴²JUREČKA, Václav a kolektiv. *Makroekonomie, 3. aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁴³JUREČKA, Václav a kolektiv. *Makroekonomie, 3. aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2017. [cit. 2023-03-13] s. 230. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁴⁴Microsoft Word - Cast_DSO_VEFI_II.doc (muni.cz) nepř. citace

⁴⁵HELÍSEK, Mojmír. *Makroekonomie, základní kurs*. Druhé přepracované vydání. Slaný: Melandrium, 2002. ISBN 80-86175-26-X.

⁴⁶Microsoft Word - Cast_DSO_VEFI_II.doc (muni.cz) nepř. citace

politické – snaha politiků dělat, pokud možno jen populární politiku, zatímco nepopulární kroky ať provedou ti, co přijdou po nich.⁴⁷

Deficity státního rozpočtu mající delší dobu trvání se projevují ve výrazném nárůstu státního dluhu. Ten může být členěn na **dluh hrubý** a **čistý**. Čistý dluh se vypočítá jako hrubý dluh, od kterého jsou odečteny státní pohledávky. Jiným možným členěním je na **dluh vnější** a **vnitřní**. Veřejný dluh je často interpretován jako tzv. dluhový poměr (podíl veřejného dluhu a nominálního HDP vyjádřené v procentech).⁴⁸

Podle **tradiční teorie** se předpokládá, že růst veřejného dluhu nijak zásadně neovlivňuje spotřebu dnešní generace. V takovém případě se mění veřejný dluh ze značné části na dluh zahraniční. Tradiční teorie také říká, že „schodky veřejných rozpočtů mají dva protichůdné účinky na agregátní poptávku.“ Těmito účinky jsou efekt vytěsňování a multiplikační efekt.⁴⁹

Multiplikační efekt

Fiskální multiplikátory zkoumají předpokládanou změnu agregátní poptávky v důsledku operací ve výdajích a v příjmech SR (jejich zvýšení či snížení).⁵⁰

Účinek fiskálních opatření na reálný produkt je vždy vyšší než prvotní fiskální impuls. Je tedy násoben neboli multiplikován. Podstata multiplikačního efektu: při zvýšení veřejných výdajů (příp. snížení daňových příjmů) o jednotku dojde ke zvýšení agregátní poptávky o více než jednotku. A to dokonce i v případě, kdy je zvýšení veřejných výdajů přinejmenším kryto zvýšením daní.⁵¹

Efekt vytěsňování

Neboli tzv. crowding out efekt spočívá v tom, že důsledky dlouhodobé expanzivní fiskální politiky se projeví zvyšováním cenové hladiny a často i inflace. Rostou

⁴⁷HOLMAN, Robert. *Makroekonomie, středně pokročilý kurz*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. [cit. 2023-03-13] s. 400. ISBN 80-7179-764-2.

⁴⁸KOTLÁN, Igor a Christiana KLIKOVÁ. *Hospodářská politika*. 1. vydání. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 2003. [cit. 2023-03-13] s. 146. ISBN 80-86572-04-8.

⁴⁹Holman přímá citace str. 405

⁵⁰Peková J. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. Praha ASPI, a.s., 2005, 3. vydání. ISBN 80-7357-049-1 strana 414

⁵¹UNIUM. CZ: 10. přednáška – Fiskální politika státu VF – Veřejné finance [online]. 2009 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <http://www.unium.cz/materialy/vut/fp/10-prednaska-fiskalni-politika-statum14993-p1.html>

úrokové míry a soukromí investoři mají těžší přístup k úvěrům. Vládní výdaje vytěsňují nebo snižují soukromé investiční výdaje.

Ing. Jitka Peková, CSc. v publikaci *Veřejné finance* popisuje vytěšňovací efekt takto, citují: „*Vyšší výdaje SR ovlivní růst důchodů a růst úrokové míry. Vyšší úroková míra vytlačuje část investičních výdajů. Soukromý sektor koupí vládní dluhopisy, nezbydou mu dostatečné finanční prostředky na vlastní investice, zároveň klesá poptávka po investičních úvěrech. Vyšší úroková míra tlumí expanzivní účinek výdajů SR, neboť působí na snížení soukromých výdajů, především investičních. Podle citlivosti investic na úrokovou míru dochází k vytěšňování soukromých investic (vytěšňovací efekt).*“⁵²

Použijeme-li Ricard-Barroovu teorii, pak břemeno veřejného dluhu nebude mít dopad na budoucí generace, nýbrž na generaci současnou. Je to z důvodu, že lidé dobrovolně rozhodnou nést břemeno dluhu tím, že sníží svoji spotřebu.⁵³

Téma veřejného dluhu je problém nejen pro společnost, ale i pro samotnou vládu. Břemeno dnešního dluhu bude mít dopad na budoucí generace, jelikož veřejné výdaje i dluh narůstají díky politikům, kteří prosazují populární opatření, jež jsou financována z veřejných rozpočtů. Jednotlivé vlády zabudovávají do státního rozpočtu výdajové programy (například sociální programy, dotační programy), které pak nejsou schopni odbourat. Ve chvíli, kdy dochází k těmto snahám odbourání (například zavedení poplatků ve zdravotnictví, snížení či zrušení dotací veřejné dopravy), se vláda dostává do konfliktu s danými zájmovými skupinami nebo si rozzlobí voliče. Snahy o reformu veřejných financí jsou pak velkým a téměř nepřekonatelným politickým problémem.⁵⁴

⁵² PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. 3. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2005, [cit. 2023-03-13] s. 411., ISBN 80-7357-049-1.

⁵³HOLMAN, Robert. *Makroekonomie, středně pokročilý kurz*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. [cit. 2023-03-13] s. 402. ISBN 80-7179-764-2.

⁵⁴ Robert Holman makroekonomie HOLMAN, Robert. *Makroekonomie, středně pokročilý kurz*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-764-2.

4 Fiskální pravidla

Fiskální udržitelnost je jedním z požadavků, které si na sebe kladou vlády jednotlivých zemí. V této kapitole se zabývám fiskálním pravidlem jako jedním z možných nástrojů politiky fiskální udržitelnosti. Zaměřím se zde na jednotlivé charakteristiky fiskálních pravidel, jejich dělení a také neopomenu rozebrat fiskální pravidla Evropské unie.⁵⁵

Pravidlo fiskální politiky má dvě hlavní funkce. První je stabilizovat poměr vládního dluhu k HDP. Tato funkce eliminuje možnost platební neschopnosti a zajišťuje dynamickou stabilitu. Za druhé reaguje jako automatický stabilizátor na hospodářský cyklus.

Fiskální politika je prováděna vládou, tedy ministerstvem financí pomocí veřejných rozpočtů, především státního rozpočtu. Proti měnové politice je však fiskální politika zatížena i přímým politickým vlivem. A to je zejména problém v době, kdy se země nachází před volbami, tudíž pak veřejné finance neplní pouze ekonomickou funkci, ale také funkci politickou.⁵⁶ Nárůst deficitů a dluhů v důsledku příliš štědré rozpočtové politiky vedl ke zvýšenému zájmu o tzv. fiskální pravidla. Nastavení pevně daných pravidel a limitů má za cíl dostat veřejné finance pod kontrolu a redukovat vliv politického cyklu. Fiskální pravidla se mohou týkat příjmů, výdajů, salda nebo dluhu. Tato pravidla jsou v principu vzájemnými substituty. Obvykle bývá závazné pouze jedno pravidlo, a další cíle jsou oznamovací. Tak je tomu i v případě ČR.⁵⁷

⁵⁵ *Vláda české republiky: Fiskální pravidlo, diskusní materiál pro jednání NERV* [online]. 2011 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/NERV---Fiskalni-pravidlo.pdf>

⁵⁶ *Ministerstvo financí České republiky: Makroekonomický fiskální výhled 2007: Téma fiskální pravidla* [online]. 2007 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2007-Q1-c-0004_4-Tema-Fiskalni-pravidla.pdf

⁵⁷ *Ministerstvo financí České republiky: Makroekonomický fiskální výhled 2007: Téma fiskální pravidla* [online]. 2007 [cit. 2023-03-14] s. 2. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2007-Q1-c-0004_4-Tema-Fiskalni-pravidla.pdf

Fiskální pravidla v České republice

V roce 2003 se vláda snažila řešit problém velkého politického vlivu na veřejné finance a s tím i problém zvyšujících se veřejných výdajů. A tak byla do rozpočtové politiky včleněna fiskální pravidla.⁵⁸

V rámci reformy veřejných financí z roku 2003 byl také zaveden institut fiskálního cílení a z něho odvozované střednědobé výdajové rámce. Fiskální cílení a tvorba střednědobých výdajových rámců se provádí na tři roky dopředu. Stanovením fiskálního cíle si vláda určí trajektorii budoucího vývoje salda veřejných financí a zároveň se přihlásí k odpovědnosti za veřejné finance, jejich zdraví a udržitelnost. Odvozením střednědobých výdajových rámců pak vláda určí takový výdajový strop, aby svého fiskálního cíle dosáhla.⁵⁹

Nejprve si vláda na bázi klouzavého principu stanoví na tři roky dopředu cíl v podobě podílu salda veřejných rozpočtů k HDP, přičemž každý rok se tento tříletý horizont posouvá o jeden rok dopředu. Poté je na základě makroekonomických prognóz vývoje ekonomiky stanovena výše příjmů do veřejných rozpočtů, ze které se při zohlednění očekávané inflace vypočítají střednědobé výdajové rámce. Na základě celkové výše těchto stropů si pak vláda dle svých priorit rozvrhne závazné výdajové stropy jednotlivých kapitol státního rozpočtu a státní fondy. Ve vymezených případech však může dojít k úpravě těchto střednědobých výdajových rámců, a to pouze pro druhý a třetí rok. Odchytky od schváleného střednědobého výdajového rámce musí vláda odůvodnit poslanecké sněmovně a následně získat souhlas pro úpravu tohoto závazného ukazatele. Ty jsou stanovány tak, aby vláda splnila vytýčený fiskální cíl pro saldo veřejných financí. Fiskální cíl jakožto indikativní prvek je schvalován vládou.⁶⁰

⁵⁸Melecký, Aleš a Markéta Gubaniová: *Ekonomický časopis*. 2013, roč. 61, č. 5, s. 437-452.: *Fiskální pravidla v zemích Visegrádské čtyřky* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.sav.sk/journals/uploads/0621142905%2013%20Melecky-RS.pdf>

⁵⁹Ministerstvo financí České republiky: *Makroekonomický fiskální výhled 2007: Téma fiskální pravidla* [online]. 2007 [cit. 2023-03-14] s. 2. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2007-Q1-c-0004_4-Tema-Fiskalni-pravidla.pdf

⁶⁰Melecký, Aleš a Markéta Gubaniová: *Ekonomický časopis*. 2013, roč. 61, č. 5, s. 437-452.: *Fiskální pravidla v zemích Visegrádské čtyřky* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.sav.sk/journals/uploads/0621142905%2013%20Melecky-RS.pdf>

Typy fiskálních pravidel

Existuje mnoho druhů jednotlivých fiskálních pravidel. Zvolení si daného pravidla je často závislé na nastavení cíle a následném postupu, jak toho cíle dosáhnout. Jak již bylo zmíněno v předchozích odstavcích, nejčastěji se jedná o pravidla týkající se výše příjmů, výdajů, dluhu a vyrovnaného rozpočtu.

Pravidla na straně příjmů

Příjmová pravidla stanovují stropy a minima v rámci výběru příjmů, avšak nijak nelimitují výši výdajů. Jejich úlohou je tedy zajistit dostatečné množství finančních prostředků ke krytí schodku či dluhu, což se ve většině případů děje formou zvýšení daní. Protože se však nejedná o pravidla omezující výdaje, nemá většina z těchto pravidel přímou vazbu na kontrolu a udržitelnost veřejného dluhu.⁶¹

Pravidla na straně výdajů

Výdajové pravidlo funguje jako automatický korekční mechanismus k dosažení střednědobého rozpočtového cíle.⁶²

Dluhové pravidlo

Tímto pravidlem se stanovují omezení v oblasti veřejného dluhu většinou v poměru k HDP. Ve snaze o udržitelnost veřejného dluhu nám toto pravidlo poskytuje celkem efektivní nástroj, čímž se řadí mezi nejpoužívanější fiskální pravidlo. Mezi jeho plusy patří vysoká transparentnost a snadná kontrola. Dluhová pravidla jsou zpravidla využívána v delším časovém horizontu, jelikož stanovení velikosti dluhu trvá určitý čas. Jako příklad dluhového pravidla lze uvést ustanovení v rámci plnění Paktu stability a růstu, jež určuje maximální výši veřejného dluhu na 60 % HDP.⁶³

⁶¹ ŽÁKOVÁ, Alžběta. Pravidla jako nástroj politiky fiskální udržitelnosti [online]. Brno, 2014 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/p54jqa/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Ing. Aleš Franc, Ph.D.

⁶²Prezentace. [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.mSal 1 - 01-06-2017 - Prezentace c 03.pdf>

⁶³ ŽÁKOVÁ, Alžběta. Pravidla jako nástroj politiky fiskální udržitelnosti [online]. Brno, 2014. Dostupné z: <https://theses.cz/id/p54jqa/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Ing. Aleš Franc, Ph.D.

Pravidlo vyrovnaného rozpočtového deficitu

Cílem tvůrců hospodářské politiky, kteří se zaměřují na vyrovnaný státní rozpočet je v určitém časovém období stanovení maximálního ročního deficitu jako procento k hrubému domácímu produktu (dále jen HDP), případně v poměru k celkovým výdajům. Typem pravidla vyrovnaného rozpočtového deficitu je například Pakt stability a růstu. Ten omezuje deficit veřejných financí státu na 3 % HDP.⁶⁴

Národní fiskální pravidla

V České republice jsou upravena zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti (č. 23/2017 Sb.). Patří mezi ně **výdajové pravidlo**, **pravidlo pro hospodaření územních samosprávních celků** a **pravidlo pro výši dluhu sektoru veřejných institucí (tzv. dluhová brzda)**. Jak jsou fiskální pravidla dodržována, je každoročně hodnoceno ve Zprávě o plnění rozpočtové odpovědnosti. Pravidla o rozpočtové odpovědnosti byla v České republice dvakrát novelizována v roce 2020.⁶⁵

V České republice se řídíme těmito fiskálními pravidly

Výdajové pravidlo – zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, připouští, aby celkové výdaje sektoru veřejných institucí byly vyšší než jeho celkové příjmy. Rozdíl (deficit) však nesmí přesáhnout 1 % nominálního hrubého domácího produktu. Výdaje sektoru veřejných institucí však může ministerstvo financí ve výjimečných případech navýšit – například když stát čelí živelním pohromám, zhoršující se bezpečnostní situaci nebo pokud se očekává významný propad ekonomiky (čtvrtletní meziroční pokles reálného hrubého domácího produktu o nejméně 3 %).⁶⁶

Pravidlo hospodaření územních samosprávních celků – zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti stanovuje hranici výše dluhu územního samosprávného

⁶⁴ ŽÁKOVÁ, Alžběta. Pravidla jako nástroj politiky fiskální udržitelnosti [online]. Brno, 2014. Dostupné z: <https://theses.cz/id/p54jqa/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Ing. Aleš Franc, Ph.D.

⁶⁵Národní rozpočtová rada: *Fiskální pravidla* [online]. [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.rozpocetvarada.cz/o-verejnych-financich/vse-o-verejnych-financich/>

⁶⁶Národní rozpočtová rada: *Fiskální pravidla* [online]. [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.rozpocetvarada.cz/o-verejnych-financich/vse-o-verejnych-financich/>

celku k rozvahovému dni na úrovni 60 % průměru příjmů za poslední 4 rozpočtové roky. Pokud dojde k překročení této hranice, je ÚSC povinen v následujícím kalendářním roce snížit dluh nejméně o 5 % rozdílu mezi výší dluhu a 60 % průměru svých příjmů za poslední 4 rozpočtové roky. Pokud ÚSC nesplní tuto podmínku, rozhodne ministerstvo v následujícím kalendářním roce o pozastavení převodu podílu na výnosu daní vyplývajícího ze zákona o rozpočtovém určení daní.⁶⁷

Dluhová brzda – se aktivuje na základě zákona č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, a to v případě, že dluh sektoru veřejných institucí dosáhne 55 % nominálního HDP.

Národní rozpočtová rada například říká, že „*Vláda na základě takzvané dluhové brzdy schválí a předloží Poslanecké sněmovně návrh a střednědobý výhled státního rozpočtu a rozpočtů státních fondů, které vedou k dlouhodobě udržitelnému stavu veřejných financí, rovněž předloží Poslanecké sněmovně návrhy vyrovnaných rozpočtů zdravotních pojišťoven. Územní samosprávné celky kromě toho schválí svůj rozpočet na následující rok jako vyrovnaný nebo přebytkový. Ostatní veřejné instituce nesmí po období, v němž výše dluhu činí nejméně 55 % hrubého domácího produktu, zřizovat nové závazky ze smluv, s výjimkou závazků týkajících se projektů spolufinancovaných z rozpočtu Evropské unie nebo závazků nezbytných k plnění rozhodnutí soudu nebo orgánu státní moci, vedoucí k navýšení dluhu sektoru veřejných institucí na dobu delší než jeden kalendářní rok.*“⁶⁸

Evropská fiskální pravidla

V roce 2004 se Česká republika dostala do systému fiskálních pravidel EU. V tuto chvíli stále ještě nejsme členy hospodářské a měnové unie (tzn. nemáme euro), máme ale udělenou dočasnou výjimku. Při vstupu do EU jsme se k přijetí eura zavázali. Tudíž se na nás vztahuje většina povinností, jež plynou z fiskálních

⁶⁷Národní rozpočtová rada: *Fiskální pravidla* [online]. [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.rozpocetovarada.cz/o-verejnych-financich/vse-o-verejnych-financich/>

⁶⁸Národní rozpočtová rada: *Fiskální pravidla* [online]. [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.rozpocetovarada.cz/o-verejnych-financich/vse-o-verejnych-financich/>

pravidel. Důležité je se zmínit, že tato pravidla nenahrazují národní fiskální pravidla, ale měla by se navzájem doplňovat.⁶⁹

Základní fiskální pravidla EU jsou obsažena v Maastrichtské smlouvě z roku 1993. Tato smlouva stanovuje referenční hranice pro vládní deficit 3 % HDP a vládní dluh 60 % HDP (uvedeno v článku 104). Nestačí ale plnit pouze tato dvě kritéria. Aby eurozóna mohla dobře fungovat, tak se nad rámec Maastrichtské smlouvy, v roce 1997 členské státy dohodli a uzavřeli mezi sebou tzv. Pakt stability a růstu.⁷⁰

Pakt stability a růstu

Členské státy se zavázaly, že ve střednědobém období (zhruba 3-5 let) dosáhnou rozpočtových přebytků nebo alespoň téměř vyrovnaného rozpočtu.

To členskými státy umožňuje počítat s cyklickými výkyvy při udržování deficitu veřejných financí pod hranicí 3 % HDP. Pokud je deficit nad tímto limitem, považujeme ho za nadměrný vyjma případů, pokud je přechodný a pokud vznikl za výjimečných okolností. Tento systém využívá tzv. preventivní a varovnou složku. Při prevenci dochází k pravidelnému dohledu a k systému předběžného varování, to umožňuje provést v případě potřeby nezbytné korekce a změny. Členské státy předkládají své programy stability (země eurozóny), nebo konvergenční programy (země mimo eurozónu), ve kterých si stanovují střednědobé cíle a cestu k jejich dosažení. Programy jsou následně vyhodnocovány Evropskou komisí (EK). Vyhodnocení je poté podkladem pro stanovisko Rady, která má na starosti realizaci programů. V případě, že dojde výrazné odchylce od programu, předloží Rada danému členskému státu doporučení, jak takový schodek během určité doby odstranit.⁷¹

⁶⁹ *Ministerstvo financí České republiky*: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2007-Q1-c-0004_4-Tema-Fiskalni-pravidla.pdf [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2007-Q1-c-0004_4-Tema-Fiskalni-pravidla.pdf

⁷⁰ *Ministerstvo financí České republiky*: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2007-Q1-c-0004_4-Tema-Fiskalni-pravidla.pdf [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2007-Q1-c-0004_4-Tema-Fiskalni-pravidla.pdf

⁷¹ *Česká národní banka*: *Pakt stability a růstu* [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/hospodarska-a-menova-politika-v-eu/-pakt-stability-a-rustu/

Legislativní úprava Paktu stability a růstu

Česká národní banka uvádí legislativní rámec, na jehož základě je Pakt stability a růstu právně upraven. Zde uvádím přesnou citaci předpisů publikovanou na webových stránkách České národní banky:

Rezoluce Evropské Rady o SGP (Amsterodam, červen 1997),
kteřá vyjadřuje vzájemně odsouhlasený cíl zdravé rozpočtové pozice blízko vyrovnané, nebo v přebytku, což umožňuje členským státům v rámci normálních cyklických fluktuací udržovat deficity do 3 % HDP.

Nařízení Rady č. 1466/97 o posílení dohledu nad rozpočtovými pozicemi a dohled nad hospodářskými politikami a jejich koordinace. Nařízení určuje pravidla o obsahu, předkládání, vyhodnocování a monitorování programů stability a konvergenčních programů.

Nařízení Rady č. 1467/97 o urychlení a vyjasnění realizace procesu nadměrného deficitu, vyloženého v článku 104 Smlouvy o založení ES.⁷²

Evropská fiskální pravidla platná pro Českou republiku

Česká republika se zavázala řídit evropskými fiskálními pravidly k nimž patří dluhové pravidlo, výdajové pravidlo, pravidlo strukturálního salda a deficitní pravidlo.

Dluhové pravidlo – toto pravidlo stanovuje maximální výši dluhu sektoru vládních institucí na 60 % HDP. Pokud je tato hranice členskou zemí překročena, lze toto pravidlo považovat za splněné v případě, pokud hodnota poměru dluhu na HDP v posledních třech letech klesá v průměru alespoň o 5 %.⁷³

Výdajové pravidlo Paktu o stabilitě a růstu – Národní rozpočtová rada toto pravidlo definuje takto: „Výdajové pravidlo se týká reálných upravených výdajů sektoru vládních institucí, tedy takových výdajů sektoru vládních institucí, které jsou očištěné o diskreční příjmová opatření (přímé zásahy vlády do struktury příjmů).“

⁷²Česká národní banka: *Pakt stability a růstu* [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/hospodarska-a-menova-politika-v-eu/-pakt-stability-a-rustu/

⁷³Národní rozpočtová rada: *Fiskální pravidla* [online]. [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.rozpocetvarada.cz/o-verejnych-financich/vse-o-verejnych-financich/>

Za účelem plnění tohoto pravidla musí být roční tempo růstu těchto výdajů stejné nebo nižší než úroveň desetiletého průměru (zahrnující pět let minulých, rok běžný a čtyři roky nadcházející) nominálního tempa růstu potenciálního produktu sníženého o konvergenční doložku (fiskální úsilí požadované pro postupné dosažení střednědobého cíle).⁷⁴

Pravidlo strukturálního salda (střednědobý fiskální cíl) - v rámci revize Paktu si každá země stanovila svůj individuální střednědobý fiskální cíl, který odráží jak růstový potenciál dané země, tak její úroveň zadlužení.⁷⁵ Pokud je strukturální saldo sektoru vládních institucí stejné nebo vyšší než střednědobý fiskální cíl, pak daná země plní toto fiskální pravidlo. Střednědobý fiskální cíl se pro každou zemi stanovuje individuálně. Podstatou střednědobého fiskálního cíle je, že odráží růstový potenciál země a její zadlužení. K aktualizaci dochází každé 3 roky. Česká republika má v současnosti střednědobý fiskální cíl nastaven na úrovni -0,75 % HDP. V případě, že strukturální saldo sektoru vládních institucí je nižší než střednědobý fiskální cíl, jsou členské státy povinny konsolidovat své veřejné rozpočty a zlepšovat svou fiskální pozici minimálně o 0,5 % HDP ročně.⁷⁶

Deficitní pravidlo – celkový rozpočtový deficit sektoru vládních institucí musí být nižší nebo roven 3 % HDP. Jestliže je tato hranice překročena, ne však více než 0,5 % HDP (malá odchylka) a odchylka je limitována na jeden rok, pak je dané pravidlo splněno.⁷⁷

⁷⁴ *Národní rozpočtová rada: Fiskální pravidla* [online]. [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.rozpoctovarada.cz/o-verejnych-financich/vse-o-verejnych-financich/>

⁷⁵ *Ministerstvo financí České republiky: Makro-fiskální vyhled_2007-Q1-c-0004_4-Tema-Fiskalni-pravidla.pdf* [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2007-Q1-c-0004_4-Tema-Fiskalni-pravidla.pdf

⁷⁶ *Národní rozpočtová rada: Fiskální pravidla* [online]. [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.rozpoctovarada.cz/o-verejnych-financich/vse-o-verejnych-financich/>

⁷⁷ *Národní rozpočtová rada: Fiskální pravidla* [online]. [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.rozpoctovarada.cz/o-verejnych-financich/vse-o-verejnych-financich/>

5 Ekonomický růst

V této kapitole se budu věnovat vysvětlení pojmu, co ekonomický růst znamená a jaké jsou jeho cíle. Dále se zaměřím na zdroje (faktory) ekonomického růstu a rozeberu bariéry ekonomického růstu.

Dlouhodobý trend ekonomického růstu je spojen se zvyšováním produkčních možností ekonomiky a v pravém slova smyslu je ekonomický růst chápán jako růst potenciálního produktu v dlouhém období. Ekonomický růst je spjatý s životní úrovní obyvatelstva země a rostoucími průměrnými reálnými příjmy.⁷⁸

Pojem ekonomický růst

Ekonomický růst můžeme vysvětlit jako změnu ekonomické síly a úrovně země, představuje zvýšení potenciálního hrubého domácího produktu (HDP). Je tedy výsledkem změn dostupných výrobních faktorů a změn v intenzitě jejich využití.

Ekonomický růst znamená růst potenciálního produktu (Y^*) a teorie ekonomického růstu se zabývají jeho dlouhodobým vývojem. Identifikují a zkoumají zdroje růstu, které dlouhodobě vyvolávají pozitivní vývoj potenciálního produktu (nikoliv krátkodobé výkyvy reálného produktu).⁷⁹

Z obecného hlediska rozlišujeme dva typy ekonomického růstu:

extenzivní (kvantitativní) růst – je založený na růstu **množství** výrobních faktorů při zachování jejich kvality, tedy u výrobního faktoru „práce“ využití většího množství práce (zapojení většího počtu pracujícího obyvatelstva) u „kapitálu“ akumulaci kapitálu (nákup strojů, výrobních budov) u „půdy a přírodních zdrojů“ využívání většího množství přírodních zdrojů (půdy, nerostného bohatství).

intenzivní (kvalitativní) růst – je založen na využívání stávajících výrobních faktorů a ve zvyšování jejich kvality. To znamená, že dané množství výrobních

⁷⁸ *Ekonomický růst a teorie hospodářského cyklu* [online]. 2018, 1 [cit. 2023-09-04]. Dostupné z: doi:Inovace VOV

⁷⁹ HYNKOVÁ, PHD., Ing. Vendula. *Ekonomie I, ekonomický růst* [online]. Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost [cit. 2023-09-04]. Dostupné z: https://moodle.unob.cz/pluginfile.php/39149/mod_resource/content/1/Ekonomick%C3%BD%20r%C5%AFst.pdf. Studijní opora. Univerzita obrany.

faktorů se nemění, ale zvyšuje se jejich kvalita a produktivita. U výrobního faktoru „práce“ podporujeme růst např. tím, že zvyšujeme kvalifikace pracovníků, u „kapitálu“ technologickým pokrokem ve výrobě, inovacemi, u výrobního faktoru „půda“ to je například dostupnost a struktura přírodních zdrojů.⁸⁰

Zdroje (faktory) ekonomického růstu

Lidské zdroje – neboli množství pracovníků v ekonomice. Do této skupiny však neřadíme pouze jejich samotné množství, ale také jejich vzdělanost a znalosti. Díky lidskému kapitálu dochází ke zvyšování produktivity práce.

Přírodní zdroje – mezi přírodní zdroje řadíme např. ornou půdu, ropu, plyn a nerostné suroviny. Přírodní zdroje jsou dalším ze zdrojů ekonomického růstu. I země, které nevládní velké zdroje přírodního bohatství mohou dosahovat vysoké úrovně ekonomického růstu, tím že se například zaměří na jinou oblast např. cestovní ruch.

Tvorba kapitálu – do kapitálu zahrnujeme např. stavby, silnice, počítače, zásoby majetku. Ekonomický růst je často spojený také s investicemi do kapitálu.

Technologie – jsou důležitým faktorem ekonomického růstu, a to ve smyslu inovací a technologického pokroku. Např. k takovému velkému pokroku a vývoji došlo za posledních 30 let v oblasti informačních technologií.⁸¹

Měření ekonomického růstu

Ekonomický růst může být počítán jako zvýšení, či snížení reálného produktu ekonomiky za určité období, uvádí se nejčastěji jeden rok. Vypočítá se jako rozdíl mezi úrovní reálného produktu v daném roce a úrovní reálného produktu v roce předchozím.

Ekonomický růst = $Q_t - Q_{t-1}$

⁸⁰ HYNKOVÁ, PHD., Ing. Vendula. *Ekonomie I, ekonomický růst* [online]. Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost [cit. 2023-09-04]. Dostupné z: https://moodle.unob.cz/pluginfile.php/39149/mod_resource/content/1/Ekonomick%C3%BD%20r%C5%AFst.pdf. Studijní opora. Univerzita obrany.

⁸¹ HYNKOVÁ, PHD., Ing. Vendula. *Ekonomie I, ekonomický růst* [online]. Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost [cit. 2023-08-03]. Dostupné z: https://moodle.unob.cz/pluginfile.php/39149/mod_resource/content/1/Ekonomick%C3%BD%20r%C5%AFst.pdf. Studijní opora. Univerzita obrany.

Q vyjadřuje reálný produkt v daném roce a Q_{t-1} je reálný produkt v roce předchozím.

Rychlost ekonomického růstu neboli jeho tempo je v procentech vyjádřena změna reálného produktu, ke které došlo během daného roku. Vypočítá se:

$$\text{Míra ekonomického růstu (G)} = \frac{Q_t - Q_{t-1}}{Q_{t-1}} \times 100$$

Může se stát, že výsledná veličina je záporná, pak se jedná o tzv. „negativní ekonomický růst“. Pokud je výsledek roven nule, jedná se o tzv. „nulový růst ekonomiky“.

Míra ekonomického růstu v dnešní době nelze přirovnávat k ekonomické kondici země, jelikož není důležité pouze dané tempo růstu, ale především jeho kvalita. Maximální míra se totiž nerovná míře optimální a každá ekonomika má své bariéry růstu, které mohou mít různou podobu.⁸²

Bariéry ekonomického růstu

Neboli Limits of growth. Jedná o stav, kdy vývoj reálného produktu na obyvatele vykazuje velmi rozdílnou úroveň. A příčinami této rozdílné úrovně jsou právě bariéry ekonomického růstu. Lze je shrnout a popsat takto:

Vývoj počtu obyvatelstva. Demografický vývoj se odlišuje u zemí vyspělých a rozvojových. Dynamika růstu obyvatel zpravidla nekoresponduje s tempem produkčních schopností, což prohlubuje chudobu v rozvojových zemích.

Nedostatečná zásoba kapitálových statků bývá často považována za základní bariéru ekonomického růstu. K rozšíření kapitálu chybí tvorba úspor. Úspory nejsou akumulovány, protože často dochází k jejich úniku, zpravidla nelegálním přesunem do zahraničí.

Bludný kruh nerozvinutosti souvislosti tzv. bludného kruhu nerozvinutosti vyjádřil ekonom G. Myrdal jako logicky podmíněný kruh souvislostí. Tato hypotéza

⁸² JUREČKA, CSC., A KOLEKTIV, prof. Ing. Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované vydání. P: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

spočívá v nedostatku domácího kapitálu, mají chudé země tak nízký produkt, že z něho nejsou schopny spořit a shromážďovat kapitál.⁸³

Nedostatečný technologický pokrok např. přístup k technologiím

Bariéra může mít i neekonomickou podobu, kterou může představovat např. úřednický státní aparát, právní rámec podnikání, či politická stabilita v zemi.

84

Teorie ekonomického růstu

Bohatstvím národů se zabýval již Adam Smith a také mnoho další představitelů klasické školy politické ekonomie. Byla snaha o to najít univerzálně platné zákonitosti, podle kterých se řídí blahobyť společnosti a vývoj národních hospodářství. Ve 20. století se pak začaly objevovat jedny z prvních matematických modelů pro výpočet ekonomického růstu. Velký význam se přikládá neoklasickému modelu Roberta Solowa a Trevora Swana, pocházející z roku 1956. Kromě matematických modelů existují též slovně formulované komplexnější sociálně-ekonomické teorie růstu (rozvoje), kam se řadí např. teorie stádií ekonomického růstu Walta W. Rostowa.⁸⁵

Neoklasická teorie růstu – jedná se o model kapitálové akumulace neboli tzv. hromadění investic. Tento model se nezabývá přímo vývojem agregátního produktu v celkovém vyjádření, ale sleduje podíl tohoto produktu na pracovníka.

Technologický pokrok – v předchozím modelu neoklasické akumulace kapitálu se ekonomika v určité chvíli dostane do bodu, kdy není schopna generovat vyšší podíl reálného HDP na obyvatele. Jediným faktorem, který je klíčovou veličinou je technologický pokrok. Ten ekonomice umožňuje růst i po dosažení stálého stavu a druhotně přispívá také ke zvyšování stálého stavu ekonomiky.

⁸³ HYNKOVÁ, PHD., Ing. Vendula. *Ekonomie I, ekonomický růst* [online]. Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost [cit. 2023-09-04]. Dostupné z: https://moodle.unob.cz/pluginfile.php/39149/mod_resource/content/1/Ekonomick%C3%BD%20r%C5%AFst.pdf. Studijní opora. Univerzita obrany.

⁸⁴ *Ekonomický růst a teorie hospodářského cyklu* [online]. 2018, 1 [cit. 2023-09-04]. Dostupné z: doi:Inovace VOV

⁸⁵ JUREČKA, CSC., A KOLEKTIV, prof. Ing. Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované vydání. P: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

Nová teorie růstu – technologickému pokroku se začala věnovat pozornost během 80. let 20. století, a to v rámci tzv. nové teorie růstu. Kapitál je zde chápán v širším slova smyslu, ne pouze jako fyzický kapitál. Kapitálem je myšleno vše, co akumulujeme. Velmi významnou roli zde má tzv. lidský kapitál (vědomy, dovednosti). Ve vyspělých zemích je zvykem, že lidé investují do svého lidského kapitálu díky čemuž v těchto zemích dochází k vysokému ekonomickému růstu.

Sociálně-ekonomické přístupy k růstu – jedná se o tzv. alternativní modely a teorie, které poukazují na působení velkého okruhu kulturních, sociálních, politických a institucionálních vlivů na růst a bohatství zemí např. systém vzdělávání, korupce v dané zemi, politické zřízení země atd., např. dle W.W. Rostowa každá země v průběhu svých dějin prochází 5 etapami ekonomického rozvoje.⁸⁶

Ekonomický růst a jeho vliv na blahobyť společnosti

Na základě této kapitoly o ekonomickém růstu jsme se mohli dozvědět, že měřítko ekonomické aktivity země – HDP má své nedostatky. Je důležité proto sledovat nejen reálné HDP na obyvatele a jeho změny, ale též alternativní ukazatele typu čistý ekonomický blahobyť či index lidského rozvoje. Dále je potřeba také zohlednit v dané ekonomice, která je analyzována, i míru důchodové nerovnosti. V neposlední řadě je také potřeba zmínit koncepci tzv. udržitelného rozvoje, která úzce souvisí problematikou širšího pohledu na blahobyť společnosti a jeho zdroje. Tato koncepce respektuje zájmy lidstva, je proti zvyšování ekonomického růstu na úkor bezbřehého čerpaní surovinového a energetického bohatství planety, a nabádá k využívání obnovitelných přírodních zdrojů.⁸⁷

⁸⁶ JUREČKA, CSC., A KOLEKTIV, prof. Ing. Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované vydání. P: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁸⁷ JUREČKA, CSC., A KOLEKTIV, prof. Ing. Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované vydání. P: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

Praktická část

V této části práce se budu věnovat vývoji fiskální politiky, který je v České republice v průběhu let velmi rozmanitý. Fiskální politika si prošla od svého vzniku v roce 1993 mnoha změnami. Tato kapitola praktické části je zaměřena na období od roku 2012 až po rok 2022, kde pomocí analýzy příjmové a výdajové stránky státního rozpočtu budu sledovat, jaký byl jejich dopad na ekonomický růst v České republice.

6 Analýza vývoje fiskální politiky ve vztahu k ekonomickému růstu v letech 2012 až 2022

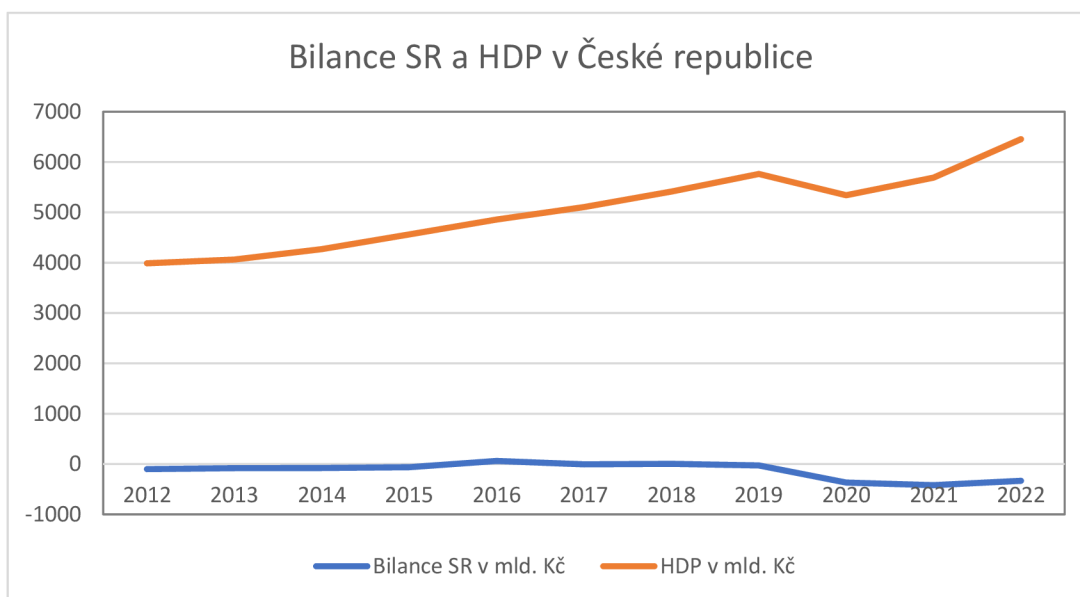
Pro analýzu jednotlivých let jsem si připravila graf, kde můžeme vidět pohyb příjmů a výdajů státního rozpočtu v jednotlivých letech. Abychom měli podrobnější přehled a představu jaké byly číselné hodnoty, přikládám zde také tabulku s přesnými částkami v mld. Kč, ze které jsem čerpala. V tabulce je ke každému roku také vytvořen sloupec pro saldo státního rozpočtu (v mld. Kč).

ROK	Příjmy SR	Výdaje SR	Saldo SR
2012	1051,39	1152,39	-101,0
2013	1091,86	1173,13	-81,26
2014	1133,86	1211,6	-77,78
2015	1234,52	1297,32	-62,80
2016	1281,62	1253,18	+61,77
2017	1273,64	1279,8	-6,15
2018	1403,92	1400,97	+2,94
2019	1532,2	1551,7	-28,5
2020	1475,5	1842,9	-367,4
2021	1327,8	1729,3	-419,7
2022	1423,3	1760,5	-331,1

Obrázek 2 Tabulka: Číselné vyjádření výše příjmů a výdajů SR a salda SR
Vlastní zdroj

Obrázek 3 Tabulka: Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu
Vlastní zdroj

Obrázek 4 Graf: Bilance státního rozpočtu (SR) a ekonomického růstu
vlastní zdroj

Dne 25. dubna 2012 došlo k aktualizaci Konvergenčního programu ČR na období let 2012–2015. Vláda v něm prezentovala záměry fiskální politiky. Uvádí zde přehled nejen realizovaných, ale také plánovaných kroků v oblasti veřejných financí a dopady strukturálních reforem. Z konsolidačního mixu je zřejmé, že jsou zdůrazňovány obě strany rozpočtu. K cílům těchto opatření se řadí dosažení

střednědobého rozpočtového cíle strukturálního deficitu ve výši 1 % HDP pro rok 2015.⁸⁸

Jak můžeme v tabulce vidět, rok 2012 skončil deficitem ve výši 101 mld. korun. Schodek SR byl nižší o 4 mld. korun, než bylo očekávání podle schváleného rozpočtu. Ve srovnání s rokem 2009, byla výše schodku skoro o polovinu nižší a potvrdila tak tendenci k postupné redukci deficitů, ta byla započata v roce 2010. K horšímu hospodaření státu docházelo v první polovině roku, ve druhé se pak finance dařilo krotit vázáním výdajů a také obnovením proplácení některých operačních programů z EU. Za lepší výsledek deficitu mohly o 3,8 % vyšší příjmy SR, a to jak v daňové, tak nedaňové oblasti. I přes meziroční růst nedošlo ale k naplnění rozpočtových očekávání o 40 mld. korun. Dodržení plánovaného schodku se muselo dosáhnout až dodatečnou úsporou běžných výdajů skoro o 45 mld. korun. Na lepší bilanci v oblasti daní se pozitivně podepsalo oživení výběru především DPH a daně z příjmů PO. Celkové výdaje rozpočtu byly meziročně nižší o 0,3 %. Běžné výdaje byly nejvíce zatíženy důchody, naopak na ostatních druzích sociálních dávek došlo díky zpřísnění podmínek jejich rozdělování k ušetření.⁸⁹

Příjmy státního rozpočtu se v tomto roce pohybovaly ve výši 1051,39 mld. korun a výdaje státního rozpočtu ve výši 1152,39 mld. korun. Saldo státního rozpočtu tedy bylo -101,00 mld. korun. Oproti předchozím letům dochází k jeho snižování, jak bylo plánováno.⁹⁰ Hrubý domácí produkt (HDP) v tomto roce poklesl o 1,2 % a ekonomická recese se v průběhu tohoto roku lehce prohlubovala. Příčinou byla klesající tuzemská poptávka domácností po zboží a službách, ale také investorů po fixním kapitálu.

⁸⁸ Fiskální výhled České republiky: květen 2012. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2012 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2012-Q2_Fiskalni-vyhled-komplet-CR-ke-stazeni-kveten-2012.pdf

⁸⁹ Vývoj ekonomiky ČR v roce 2012. *Český statistický úřad* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20549921/110911q4a08.pdf/ae438238-59e2-43ef-9f64-5491b560786a?version=1.0>

⁹⁰ BC. ONDŘEJ ŠRÁMEK. Výsledek hospodaření státního rozpočtu nejlepší od roku 2008. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha, 2014, 2. 1. 2014 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: [Výsledek hospodaření státního rozpočtu nejlepší od roku 2008 | 2014 | Ministerstvo financí ČR \(mfcr.cz\)](https://www.mfcr.cz/documents/10180/20549921/110911q4a08.pdf/ae438238-59e2-43ef-9f64-5491b560786a?version=1.0)

Rok 2013 pro českou ekonomiku znamenal pokračující recesi. Meziroční pokles HDP o 0,9 % byl stejný jako v roce 2012. Během tohoto roku se ale výkonnost ekonomiky postupně zlepšovala. Státní rozpočet dosáhl lepšího výsledku oproti jeho schválené výši. Příjmy státního rozpočtu táhl hlavně dynamický růst DPH a čerpání prostředků z fondů Evropské unie.

Příjmy státního rozpočtu se v tomto roce pohybovaly ve výši 1091,86 mld. korun a výdaje státního rozpočtu ve výši 1173,13 mld. korun. Saldo státního rozpočtu tedy bylo -81,26 mld. korun.⁹¹

V roce 2014 tomto došlo například ke zvýšení minimální mzdy z původních 8500 na 11000 Kč (výše na konci funkčního období vlády), snížilo se DPH na léky, zvyšovaly se platy ve veřejném sektoru (v roce 2014 to bylo o 3,5 %), snižovaly se rozpočtové deficity a další.⁹²

Proti předchozímu roku 2013 se příjmy státního rozpočtu zvýšily o 41,96 mld. korun a dosáhly výše 1133,82 mld. korun. Růstu příjmů výrazně přispěly prostředky z rozpočtu Evropské unie (dále jen EU), čerpání DPH a také výběr sociálního zabezpečení a pojistného. Výdaje státního rozpočtu byly oproti loňskému roku vyšší o 38,47 mld. korun, a to hlavně díky přerozdělování důchodů. Jejich výše za rok 2014 dosahovala 1211,60 mld. korun. Saldo státního rozpočtu bylo pro tento rok -77,78 mld. korun.⁹³

V roce 2015 pokračuje dynamický růst naší ekonomiky. Meziroční růst HDP dosáhl 4,6 %, to je nejvíce od roku 2007. Z hlediska vývoje fiskální politiky, považujeme za významné zvýšení množství finančních prostředků, které byly čerpány z fondů EU. Čerpaná suma se proti roku 2014 zdvojnásobila na 152 mld. korun. Příznivý stav české ekonomiky potvrzují i další makroekonomické indikátory jako nízká inflace (díky nízkým cenám světových paliv), dynamicky

⁹¹DUBSKÁ, Drahomíra, Jiří KAMENICKÝ a Lukáš KUČERA. Vývoj ekonomiky České republiky – v roce 2013: Státní rozpočet. *Český statistický úřad* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/vyvoj-ekonomiky-ceske-republiky-v-roce-2013-92tlhktun8>

⁹²Vláda Bohuslava Sobotky 2014–2017. *Vláda České republiky* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-bohuslava-sobotky-2014_2017-160956/

⁹³LEŽATKA, Radek. Schodek státního rozpočtu za rok 2014 je o 34 mld. nižší než plánovaný. Ministerstvo financí České republiky [https://www.mfcr.cz/]. Praha, 2015, 5. 1. 2015 [cit. 2023 03 14].

rostoucí zaměstnanost a klesající nezaměstnanost, která v tomto roce tvořila 4,6 % nezaměstnaných lidí. Dále byly zvýšeny důchody v průměru o částku 250 korun měsíčně. Mnohé z příčin mohutného růstu české ekonomiky však můžeme označit jako jednorázové faktory. Jejich působení je ale omezeno pouze na letošní rok. Jedná se hlavně o čerpání prostředků z fondů EU programového období 2007–2013, které se směly využít pouze do konce tohoto roku.⁹⁴

Výše příjmů státního rozpočtu narostla o 100 mld. korun. Jak je uvedeno v předchozím odstavci, bylo to dáno převážně možnostmi čerpání prostředků z fondů EU. Příjmy v roce 2015 dosáhly výše 1234,52 mld. korun. Na straně výdajů státního rozpočtu došlo také k navýšení a jejich nárůst představoval 85,72 mld. korun. Tyto výdaje byly využity na podporu nezaměstnanosti a také k navyšování důchodů v lednu 2015. Jejich celková výše byla 1297,32 mld. korun. Saldo státního rozpočtu dosáhlo výše -62,80 mld. korun.⁹⁵

Rok 2016 byl významný ve snižování nezaměstnanosti, která se v České republice v posledních letech pohybuje na nízké úrovni. S hodnotou 3,7 % nezaměstnanosti, se Česká republika umístila v tomto roce na prvním místě v Evropské unii. Do této hodnoty jsou zahrnuti občané, kteří nebyli ekonomicky aktivní, ale byli v produktivním věku. Vláda v tomto roce investovala 60 mld. do vzniku nových pracovních míst na trhu práce. Navyšovala se pracovní místa například u Policie České republiky a dalších složek bezpečnostních sborů. V listopadu roku 2016 byly opět navýšeny platy zaměstnanců ve státní sféře.⁹⁶

V tomto roce i nadále pokračuje dynamický vzrůst naší ekonomiky. Ve 2. čtvrtletí tohoto roku dosáhl růst reálného HDP 3,6 % meziročně. Tahounem byl

⁹⁴ Ministerstvo financí České republiky: *Makroekonomická predikce - říjen 2015* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/makroekonomicka-predikce/2015/makroekonomicka-predikce-rijen-2015-22888>

⁹⁵ ŽUROVEC, Michal. Stát v roce 2016 hospodařil s rekordním přebytkem 62 mld. Kč. Ministerstvo financí České republiky [<https://www.mfcr.cz/>]. Praha, 2017, 3. 1. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: Stát v roce 2016 hospodařil s rekordním přebytkem 62 mld. Kč | 2017 | Ministerstvo financí ČR ([mfcr.cz](https://www.mfcr.cz))

⁹⁶ *Vláda české republiky: 36 měsíců vlády Bohuslava Sobotky: 29. 1. 2014 – 29. 1. 2017* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/36-mesicu-vlady-bohuslava-sobotky-29--1--2014--29--1--2017-152985/>

v tomto roce hlavně zahraniční obchod. Investice sektoru vládních institucí se snížily skoro o čtvrtinu.⁹⁷

Příjmy státního rozpočtu za rok 2016 proti předchozím létům nerostly tolik. Jejich celková výše byla 1281,62 mld. korun. Proti roku 2015 se příjmy zvýšily o 47,1 mld. korun. Podíl na tom měly zejména daňové příjmy a jejich lepší a efektivnější výběr. K překročení celkových příjmů oproti schválenému rozpočtu nejvíce přispěly přijaté prostředky z Evropské unie. Ty byly vyšší o 64,8 mld. korun vyšší, než státní rozpočet předpokládal. Ačkoliv vláda zvyšovala důchody a platy, její výdaje dosáhly v tomto roce výše 1253,18 mld. korun. Oproti loňskému roku došlo tedy ke snížení o 44,14 mld. korun. Po čtvrté za historii České republiky saldo státního rozpočtu skončilo přebytkem, a to ve výši 61,77 mld. korun. Otázkou je, jestli je tento výsledek pozitivní a zdali neměly být tyto prostředky využity na investice.⁹⁸

Z čísel předchozích let je patrné, že vláda dokázala efektivně pracovat na saldu státního rozpočtu, kdy se v roce 2016 dostala i do přebytku.⁹⁹

V roce 2017 dosáhly příjmy státního rozpočtu výše 1273,64 mld. korun, klesly tedy o 7,98 mld. korun. Pokles příjmů byl ovlivněn čerpáním prostředků z Evropské unie, které za 11 měsíců roku 2017 klesly o 74,3 mld. korun. Výdaje oproti loňskému roku vzrostly o 26,62 mld. korun a jejich celková výše činila 1279,80 mld. korun. Největší položku výdajů o velikosti 40,5 % činily sociální dávky. Dále se na jejich velikosti podílely platy a také neinvestiční transfery územním veřejným rozpočtům. Saldo státního rozpočtu dosáhlo schodku, a to ve výši -6,15 mld. korun. Pro tento rok byl původní schodek plánován mnohem vyšší, jedná se tedy o schodek nízký.¹⁰⁰

⁹⁷ŽUROVEC, Michal. Česká ekonomika nadále dynamicky roste. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2016 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2016/ceska-ekonomika-nadale-dynamicky-roste-26622>

⁹⁸ŽUROVEC, Michal. *Stát v roce 2016 hospodařil s rekordním přebytkem 62 mld. Kč* [online]. 2017 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2017/stat-v-roce-2016-hospodari-s-rekordnim-27109>

⁹⁹Vláda Bohuslava Sobotky 2014–2017. *Vláda České republiky* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-bohuslava-sobotky-2014_2017-160956/

¹⁰⁰ŽUROVEC, Michal. Pokladní plnění státního rozpočtu za leden až listopad 2017. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2017 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z:

V první polovině roku 2018 ekonomika vzrostla meziročně o 3 %. Celkové příjmy státního rozpočtu se zvýšily proti roku 2017 o 130,28 mld. korun. Jejich výše dosáhla 1403,92 mld. korun. Vzhledem k dobré ekonomické situaci je vidět silný růst příjmů daně z příjmu fyzických osob, rostl více než 14 % tempem. Značný nárůst je i u příspěvků na zdravotní a sociální pojištění a také u daní majetkových. Celkové výdaje státního rozpočtu se zvýšily o 121,17 mld. korun. Jejich výše pro tento rok byla 1400,97 mld. korun. Velká část těchto výdajů byla přerozdělena na platy. Proti původnímu rozpočtovému očekávání byl nárůst obou složek rozpočtu mnohem svižnější. Saldo státního rozpočtu pro tento rok činilo 2,94 mld. korun. Celoroční přebytek státního rozpočtu vykázal druhý nejlepší výsledek po roce 1995.¹⁰¹

Celkové příjmy státního rozpočtu se v tomto roce zvýšily o 119,28 mld. korun na celkových 1532,2 mld. korun. Jejich zvýšení bylo způsobeno hlavně nárůstem daňových příjmů a výdajů z pojistného a sociálního pojištění. Rostly ale také výdaje státního rozpočtu, a to o částku 150,73 mld. korun a jejich celková výše dosáhla 1551,7 mld. korun. Výdaje státního rozpočtu tento rok mířily hlavně na vyplácení důchodů, dále pak do zdravotnictví a školství. Saldo státního rozpočtu bylo -28,5 mld. korun. Jednalo se tedy o schodek, který byl nejvyšší od roku 2015.¹⁰²

V roce 2020 Českou republiku její ekonomiku postihla pandemie Covid-19. Vlivem pandemie byla vláda nucena přistoupit k řadě preventivních opatření s rozpočtovými dopady v řádech desítek miliard korun. Na prvním místě bylo nutné zajistit nejen zdraví občanů v České republice, ale také chod celé země. Naše ekonomika zažila obrovský útlum. Pro zmírnění dopadů ekonomického

<https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2017/pokladni-plneni-sr-leden-listopad-2017-30282>

¹⁰¹ *Ministerstvo financí České republiky: Fiskální výhled ČR – listopad 2018* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/fiskalni-vyhled/2018/fiskalni-vyhled-cr-listopad-2018-33390>

¹⁰² *Ministerstvo financí České republiky: Státní rozpočet v kostce - 2020* [online]. 2020 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2020-38000>

poklesu bylo navrženo novelou pro rok 2021 vytvořit fiskální prostor na úrovni strukturálního deficitu ve výši 4 % HDP.¹⁰³

V tomto roce došlo k poklesu reálného HDP v České republice o 5,6 %. Krize se dotkla hlavně maloobchodu a služeb. Protikrizová fiskální opatření zabránila většímu propadu tak, že část nákladů a ztrát soukromého sektoru na sebe převzal stát. Jednalo se například o prominutí odvodů či nižší sazby daní. K propadu daňových příjmů také přispěl pokles zisků a tržeb firem a omezení výdělků. Výdaje v této době narůstaly dramaticky. Byla jimi kompenzována ztráta příjmů z pracovní činnosti, některé fixní náklady a také výdaje firem na mzdy svým zaměstnancům. Nezaměstnanost byla i nadále na nízké úrovni díky tomu, že veřejný sektor tlumil dopad krize na trh práce. Nejvíce zasaženou oblastí v době krize bylo zdravotnictví. Klíčové v této době bylo zabezpečit jeho financování. Cenou za zmírnění dopadů pandemie a socioekonomických dopadů bylo deficitní hospodaření ve výši 6,2 % HDP. Zadlužení vzrostlo na 38,1 % HDP.¹⁰⁴

V tomto roce státní rozpočet skončil s deficitem ve výši 367,4 mld. korun, který byl vlivem pandemických opatření vyšší o 338,9 mld. korun než v roce 2019. Plánovaný schodek byl navýšen třemi novelami zákona o státním rozpočtu až na 500 mld. korun. Celkové příjmy v tomto roce dosahovaly výše 1475,5 mld. korun a zasloužil se o ně převážně výběr daní a pojistného. Celkové výdaje významně vzrostly, a to bohužel právě díky pandemii. Jejich celková výše pro tento rok dosahovala 1842,9 mld. korun. Saldo státního rozpočtu je výše zmiňovaný deficit -367,4 mld. korun.¹⁰⁵

V roce 2021 ekonomiku České republiky i nadále ovlivňovala krize způsobená pandemií Covid-19. Státní rozpočet v roce 2021 skončil hlubokým deficitem ve výši 419,7 mld. korun. Byl ještě vyšší oproti rekordnímu schodku

¹⁰³ŽUROVEC, Michal. Novela pravidel rozpočtové odpovědnosti zmírní negativní dopady koronavirové pandemie. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2020/novela-pravidel-rozpocetove-odpovednosti-38079>

¹⁰⁴Senát České republiky: *Konvergenční program České republiky (duben 2021)* [online]. 2021 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/99421/83437>

¹⁰⁵Ministerstvo financí České republiky: *Plnění státního rozpočtu ČR za leden až prosinec 2020* [online]. 2021 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2021/pokladni-plneni-sr-40434>

z roku 2020 o 52,2 mld. korun. Ke zvýšení salda hospodaření přispěl zejména růst běžných výdajů. I přesto, že rozpočtového deficitu bylo dosaženo ve všech měsících předchozího roku, podílela se na jeho celkové výši hlavně opatření realizovaná během jarní pandemické vlny. Tato opatření výrazně zatížila rozpočtové výdaje. Po zbytek roku došlo k částečnému uvolnění tlaku na některé rozpočtové výdaje a ekonomika se postupně zotavovala, což se projevilo pozitivně na výběru daní.¹⁰⁶

Rok 2022 se promítl do hospodaření veřejných financí také díky započaté ruské agresi vůči Ukrajině. S ní souvisela hlavně humanitární pomoc a ekonomická podpora subjektům s vysokými cenami. Současně byly veřejné finance zatíženy opatřeními, která během epidemie covidu-19 výrazně a trvale snížila daňovou zátěž. V 1. až 3. čtvrtletí 2022 státní rozpočet skončil v deficitu 270,9 mld. korun. Záporné saldo bylo meziročně nižší o 55 mld. korun, a to díky lepšímu hospodaření v 1. čtvrtletí roku. Po zbytek roku převažoval negativní vliv růstu cen energií i paliv, který se projevil na straně výdajů státního rozpočtu vyššími sociálními transfery, nákladnějším běžným provozem státu a prodražováním plánovaných investic. Příjmy státního rozpočtu rostly díky vyššímu výběru DPH.¹⁰⁷

V roce 2021 celkové příjmy státního rozpočtu činily 1327,8 mld. korun a celkové výdaje 1729,3 mld. korun. V tomto roce bylo deficitní saldo státního rozpočtu rekordních 401,5 mld. korun. V roce 2022 vzrostly celkové příjmy na 1423,3 mld. korun a celkové výdaje státního rozpočtu činily 1760,5 mld. korun. Deficit státního rozpočtu na konci roku 2022 činil 337,1 mld. korun. Deficity jsou významně ovlivněny doznívající pandemií COVID-19, válečnou agresi Ruska vůči Ukrajině a také energetickou krizí.¹⁰⁸

¹⁰⁶ZÁBOJNÍKOVÁ, Karolína a Jiří KAMENICKÝ. Vývoj ekonomiky České republiky - 4. čtvrtletí 2021. *Český statistický úřad* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-ekonomiky-ceske-republiky-4-ctvrtleti-2021>

¹⁰⁷ZÁBOJNÍKOVÁ, Karolína a Jiří KAMENICKÝ. Vývoj ekonomiky České republiky - 3. čtvrtletí 2022: Státní rozpočet [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-ekonomiky-ceske-republiky-3-ctvrtleti-2022>

¹⁰⁸WEISS, Tomáš. Plnění státního rozpočtu ČR za listopad 2022. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2022 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2022/pokladni-plneni-sr-49547/>

Závěrečné shrnutí výsledků analýzy

Cílem této práce bylo zhodnocení vlivu fiskální politiky na ekonomický růst za pomoci příjmové a výdajové stránky státního rozpočtu (SR). Vybrala jsem si pro analýzu období od roku 2012 do roku 2022. Toto období bylo mým záměrem, jelikož období před rokem 2012 bylo zatíženo velkou finanční krizí, která v letech 2008 až 2009 postihla celý svět. Tato krize a její následné dopady, nejen na naši ekonomiku, byla způsobena americkou hypoteční krizí.

Na základě provedené analýzy jednotlivých let je patrné, že se ekonomika v České republice s danou krizí nejenže vyrovnala, ale v roce 2016 skončil státní rozpočet s velkým přebytkem ve výši 61,77 mld. korun. Jak je vidět v tabulce a následném grafu, po roce 2012 docházelo v České republice k hospodářskému růstu a stimulu ekonomiky. Ekonomika dynamicky rostla (v roce 2016 o 3,6 % HDP meziročně). Tomuto růstu velmi pomáhal zahraniční obchod. Nárůst příjmů státního rozpočtu bylo dáno hlavně nárůstem daňových příjmů a také jejich efektivnějším výběrem. Ke kladnému schodku dále přispěly i přijaté prostředky z Evropské unie. Až do roku 2018 se dařilo schodek držet nízko. Bohužel po roce 2018 ale opět postupně docházelo k jeho zvyšování. Zásadní zlom však pro ekonomiku nastal koncem roku 2019, kdy celý svět postihla pandemie COVID-19, na kterou nikdo nebyl připraven. Bylo nutné co nejdříve přijmout mnoho opatření k vypořádání se s nastalou krizí a také sehnat finanční prostředky, aby se snížil růst počtu nakažených osob. Tato opatření se následně projevila na výši příjmů a enormním nárůstu výdajů státního rozpočtu. Schodek státního rozpočtu byl v roce 2020 vyčíslen na 367,4 mld. korun. Jedná se o vůbec nejvyšší schodek státního rozpočtu, který kdy Česká republika měla. Pandemie COVID-19 ovlivňovala chod ekonomiky i v následujícím roce. Na níž pak v roce 2022 navázal válečný konflikt na Ukrajině, který s sebou spustil i energetickou krizi nebývalých rozměrů, jelikož se jednotlivé země snažily snižovat svoji závislost na energetických surovinách dovážených z Ruska. V souvislosti s vypuknutím této války a energetickou krizí, která je spojena s mnoha opatřeními na podporu domácností i firem, byl státní rozpočet opět enormně zatížen. Očekává se, že v roce 2023 bude i nadále ekonomika těmito dopady zasažena.

Predikce vývoje fiskální politiky do dalších let

„Česká ekonomika na konci loňského roku prošla a nyní stále prochází mírnou recesí v důsledku vysokých cen. Průměrná inflace bude letos atakovat dvoucifernou hodnotu a její zkracení tak zůstává hlavním společným makroekonomickým úkolem. Vláda v tomto úsilí podpoří ČNB konsolidačním balíčkem, jehož konkrétní opatření na koaliční úrovni intenzivně připravujeme a který má za cíl snížit strukturální deficit nejméně o 1 % HDP. Příští rok by se tak schodek rozpočtu měl dostat pod 3 % HDP a stejně tak průměrná inflace dále výrazně klesnout pod 4 %,“ komentuje výhledy lednové predikce ministr financí Zbyněk Stanjura.¹⁰⁹

Od druhé poloviny roku 2022 prochází ekonomika mírnou recesí. I přes řadu stimulačních fiskálních opatření, výdaje domácností na spotřebu klesy. A to hlavně v důsledku zvyšování se životních nákladů, a to hlavně díky vysokým cenám energií. U HDP pro rok 2023 je očekáván pokles o 0,5 %. Také se i nadále očekává, že česká ekonomika bude procházet mírnou recesí a celkový schodek se přechodně zvýší v důsledku kompenzačních a stabilizujících opatření, která jsou spojena s vysokými cenami.¹¹⁰

Na základě makroekonomické predikce vydané v srpnu 2023 Ministerstvem financí dochází ke zpomalování globálního ekonomického růstu. Podle předběžného odhadu Českého statistického úřadu (dle dostupných údajů pro 1. čtvrtletí roku 2023) HDP meziročně (bez očištění) klesl o 0,2 %. Spotřeba domácností se v 1. čtvrtletí meziročně propadla o 5,8 %. Na spotřební výdaje měl negativní dopad nejen pokles disponibilního důchodu, který byl způsoben stále velmi vysokou inflací, ale také nárůst míry úspor. Ekonomický růst nadále stále zpomaluje vysoká inflace, která také snižuje životní úroveň obyvatel země. Máme zde i mimořádně velký růst spotřebitelských cen, ke kterému významně přispívají ceny potravin, elektřina či zemní plyn, ale i další kategorie zboží a služeb. V průběhu roku 2024 by se již meziroční růst spotřebitelských cen mohl pohybovat

¹⁰⁹ Ministerstvo financí České republiky: *Lednová predikce MF: Ekonomika letos mírně poklesne a inflace výrazně zvolní* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2023/lednova-predikce-mf-ekonomika-letos-mirn-50129>

¹¹⁰ Materiály na jednání vlády dne 7. prosince 2022. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/materialy-na-jednani-vlady/4-ctvrtleti-22/materialy-na-jednani-vlady-dne-7-prosinc-49578>

v tolerančním pásmu. Na trhu práce dochází k přetrvávajícímu napětí na nárůst mezd, který i letos ale bude zaostávat za inflací. Běžný účet platební bilance v 1. čtvrtletí tohoto roku vykázal schodek ve výši 5,1 % HDP.

Odhad výsledku hospodaření vládních institucí za rok 2023 ve výši -3,6 % HDP poukazuje na mimořádné příjmy a výdaje, které souvisí s energetickou krizí, dále pak mandatorní výdaje v sociální sféře a v neposlední řadě také pokračující pomoc ukrajinským uprchlíkům. Nastavená fiskální politika by měla vést ke strukturálnímu saldu ve výši -2,3 % HDP a tím i k nárůstu zadlužení na úroveň 44,7 % HDP.¹¹¹

¹¹¹ Makroekonomická predikce - srpen 2023. *Ministerstvo financí* [online]. 2023 [cit. 2023-09-04]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/makroekonomika/makroekonomicka-predikce/2023/makroekonomicka-predikce-srpen-2023-52667>

Závěr

Česká ekonomika si ve své historii prošla mnoha změnami. Náš stát se potýkal s mnoha obdobími úpadků, ale i vzestupů. Na první pohled se Česká republika zdá malou zemí, ale ve skutečnosti se aktivně podílí na dění v Evropské unii. Mezi nejvýznamnější nástroje fiskální politiky v naší zemi patří státní rozpočet, který svými výdaji a příjmy ovlivňuje subjekty v ekonomice.

Cílem této práce jsem si zvolila analýzu fiskální politiky v letech 2012 až 2022 a k jejímu vypracování použila jako ukazatel státní rozpočet. Samotná práce je rozdělena na dvě hlavní části, na část teoretickou a část praktickou. V první části bakalářské práce bylo mým cílem čtenáře seznámit s pojmem fiskální politika, jejími typy a funkcemi, jež v ekonomice zastává. Dále se práce věnuje popisu jednotlivých nástrojů, pomocí nichž se snaží fiskální politika dosáhnout svých vytyčených cílů. Dále je v samostatných kapitolách je také věnována pozornost fiskálním pravidlům, jimiž je česká ekonomika vázána a ekonomickému růstu.

V druhé části, části praktické, je provedena analýza jednotlivých let od roku 2012 do roku 2022, která je provedena pomocí příjmové a výdajové stránky státního rozpočtu, a její následné vyhodnocení. Na konci kapitoly je uvedena i predikce české ekonomiky pro rok 2023 vydaná Ministerstvem financí.

Seznam použitých zdrojů

Monografie:

1. BRČÁK, Josef a Bohumil SEKERA. *Makroekonomie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-245-5.
2. HELÍSEK, Mojmír. *Makroekonomie, základní kurs*. Druhé přepracované vydání. Slaný: Melandrium, 2002. ISBN 80-86175-26-X.
3. HOLMAN, Robert. *Makroekonomie, středně pokročilý kurz*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-764-2.
4. HŘEBÍK, František. *Obecná ekonomie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-101-4.
5. JUREČKA, CSC., A KOLEKTIV, prof. Ing. Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované vydání. P: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.
6. KOTLÁN, Igor a Christiana KLIKOVÁ. *Hospodářská politika*. 1. vydání. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 2003. ISBN 80-86572-04-8.
7. MANKIW, N. Gregory. *Zásady ekonomie*. Edice profesionál. Praha: Grada Publishing, a.s., 1999. ISBN 80-7169-891-1.
8. PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. 3. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2005. ISBN 80-7357-049-1.
9. SAMUELSON, Paul A. a William D. NORDHAUS. *Ekonomie*. 18. vydání. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-205-0590-3.

Internetové zdroje:

1. BC. ONDŘEJ ŠRÁMEK. Výsledek hospodaření státního rozpočtu nejlepší od roku 2008. Ministerstvo financí České republiky [online]. Praha, 2014, 2. 1. 2014 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: Výsledek hospodaření státního rozpočtu nejlepší od roku 2008 | 2014 | Ministerstvo financí ČR (mfcz.cz)
2. Česká národní banka: Pakt stability a růstu [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/hospodarska-a-menova-politika-v-eu/-pakt-stability-a-rustu/

3. DUBSKÁ, Drahomíra, Jiří KAMENICKÝ a Lukáš KUČERA. Vývoj ekonomiky České republiky - v roce 2013: Státní rozpočet. *Český statistický úřad* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cris/vyvoj-ekonomiky-ceske-republiky-v-roce-2013-92tlhktun8>
4. Fiskální politika a státní rozpočet – E-learning TUL. *Technická univerzita v Liberci* [online]. Dostupné z: <https://elearning.tul.cz/mod/resource/view.php?id=259839>.
5. Fiskální výhled České republiky: květen 2012. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2012 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2012-Q2_Fiskalni-vyhled-komplet-CR-ke-stazeni-kveten-2012.pdf
6. Lednová predikce MF: Ekonomika letos mírně poklesne a inflace výrazně zvolní. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2023/lednova-predikce-mf-ekonomika-letos-mirn-50129>
7. *Masarykova universita: Fiskální nerovnováha – IS MUNI* [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1431/jaro2006/E4320/um/Fisk_nerovnovaha.pdf
8. Materiály na jednání vlády dne 7. prosince 2022. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/materialy-na-jednani-vlady/4-ctvrtleti-22/materialy-na-jednani-vlady-dne-7-prosinc-49578>
9. MELECKÝ, Aleš a Markéta GUBANIOVÁ: *Ekonomický časopis*. 2013, roč. 61, č. 5, s. 437-452.: *Fiskální pravidla v zemích Visegrádské čtyřky* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.sav.sk/journals/uploads/0621142905%2013%20Melecky-RS.pdf>
10. *Ministerstvo financí České republiky: Fiskální výhled ČR - listopad 2018* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/fiskalni-vyhled/2018/fiskalni-vyhled-cr-listopad-2018-33390>

11. *Ministerstvo financí České republiky: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2007-Q1-c-0004_4-Tema-Fiskalni-pravidla.pdf [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2007-Q1-c-0004_4-Tema-Fiskalni-pravidla.pdf*
12. *Ministerstvo financí České republiky: [Lednová predikce MF: Ekonomika letos mírně poklesne a inflace výrazně zvolní](https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2023/lednova-predikce-mf-ekonomika-letos-mirn-poklesne-a-inflace-vyrazne-zvolni) [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2023/lednova-predikce-mf-ekonomika-letos-mirn-50129>*
13. *Ministerstvo financí České republiky: [Makroekonomická predikce - říjen 2015](https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/makroekonomicka-predikce/2015/makroekonomicka-predikce-rijen-2015-22888) [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/makroekonomicka-predikce/2015/makroekonomicka-predikce-rijen-2015-22888>*
14. *Ministerstvo financí České republiky: [Makroekonomický fiskální výhled 2007: Téma fiskální pravidla](https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2007-Q1-c-0004_4-Tema-Fiskalni-pravidla.pdf) [online]. 2007 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2007-Q1-c-0004_4-Tema-Fiskalni-pravidla.pdf*
15. *Ministerstvo financí České republiky: [Plnění státního rozpočtu ČR za leden až prosinec 2020](https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2021/pokladni-plneni-sr-40434) [online]. 2021 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2021/pokladni-plneni-sr-40434>*
16. *Ministerstvo financí České republiky: [Státní rozpočet v kostce - 2020](https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2020-38000) [online]. 2020 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2020-38000>*
17. *Národní rozpočtová rada: [Fiskální pravidla](https://www.rozpocetvarada.cz/o-verejnych-financich/vse-o-verejnych-financich/) [online]. [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.rozpocetvarada.cz/o-verejnych-financich/vse-o-verejnych-financich/>*
18. *Prezentace. [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: https://www.mSal_1_-_01-06-2017_-_Prezentace_c_03.pdf*

19. *Senát České republiky: Konvergenční program České republiky (duben 2021)* [online]. 2021 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/99421/83437>
20. Schodek státního rozpočtu za rok 2014 je o 34 mld. nižší než plánovaný. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2015/pokladni-plneni-statniho-rozpocet-cr-20131>
21. UNIUM. CZ: *10. přednáška – Fiskální politika státu VF - Veřejné finance* [online]. 2009 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <http://www.unium.cz/materialy/vut/fp/10-prednaska-fiskalni-politika-statu-m14993-p1.html>
22. *Vláda Bohuslava Sobotky 2014–2017. Vláda České republiky* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-bohuslava-sobotky-2014_2017-160956/
23. *Vláda české republiky: 36 měsíců vlády Bohuslava Sobotky: 29. 1. 2014 – 29. 1. 2017* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/36-mesicu-vlady-bohuslava-sobotky-29--1--2014-_29--1--2017-152985/
24. *Vláda české republiky: Fiskální pravidlo, diskusní materiál pro jednání NERV* [online]. 2011 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/NERV---Fiskalni-pravidlo.pdf>
25. *Vývoj ekonomiky ČR v roce 2012. Český statistický úřad* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20549921/110911q4a08.pdf/ae438238-59e2-43ef-9f64-5491b560786a?version=1.0>
26. WEISS, Tomáš. *Plnění státního rozpočtu ČR za listopad 2022. Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2022 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2022/pokladni-plneni-sr-49547/>
27. ZÁBOJNÍKOVÁ, Karolína a Jiří KAMENICKÝ. *Vývoj ekonomiky České republiky - 4. čtvrtletí 2021. Český statistický úřad* [online]. 2022 [cit. 2023-

- 03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-ekonomiky-ceske-republiky-4-ctvrtleti-2021>
28. ZÁBOJNÍKOVÁ, Karolína a Jiří KAMENICKÝ. *Vývoj ekonomiky České republiky - 3. čtvrtletí 2022: Státní rozpočet* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-ekonomiky-ceske-republiky-3-ctvrtleti-2022>
29. ŽÁKOVÁ, Alžběta. *Pravidla jako nástroj politiky fiskální udržitelnosti* [online]. Brno, 2014 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/p54jqal/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Ing. Aleš Franc, Ph.D.
30. ŽUROVEC, Michal. *Česká ekonomika nadále dynamicky roste. Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2016 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2016/ceska-ekonomika-nadale-dynamicky-roste-26622>
31. ŽUROVEC, Michal. *Novela pravidel rozpočtové odpovědnosti zmírní negativní dopady koronavirové pandemie. Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2020/novela-pravidel-rozpocetove-odpovednosti-38079>
32. ŽUROVEC, Michal. *Pokladní plnění státního rozpočtu za leden až listopad 2017. Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2017 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2017/pokladni-plneni-sr-leden-listopad-2017-30282>
33. ŽUROVEC, Michal. *Stát v roce 2016 hospodařil s rekordním přebytkem 62 mld. Kč. Ministerstvo financí České republiky* [<https://www.mfcr.cz/>]. Praha, 2017, 3. 1. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: *Stát v roce 2016 hospodařil s rekordním přebytkem 62 mld. Kč | 2017 | Ministerstvo financí ČR (mfcr.cz)*
34. ŽUROVEC, Michal. *Stát v roce 2016 hospodařil s rekordním přebytkem 62 mld. Kč* [online]. 2017 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2017/stat-v-roce-2016-hospodaril-s-rekordnim-27109>

35. MIRAS. *Seminárky.Miras.cz* [online]. 1 [cit. 2023-08-03]. Dostupné z: doi:Ekonomický růst
36. HYNKOVÁ, PHD., Ing. Vendula. *Ekonomie I, ekonomický růst* [online]. Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost [cit. 2023-08-03]. Dostupné z: https://moodle.unob.cz/pluginfile.php/39149/mod_resource/content/1/Ekonomick%C3%BD%20r%C5%AFst.pdf. Studijní opora. Univerzita obrany.
37. *Ekonomický růst a teorie hospodářského cyklu* [online]. **2018**, 1 [cit. 2023 09-04]. Dostupné z: doi:Inovace VOV
38. KOTLÁNOVÁ, PHD., Ing. Eva. *Makroekonomie, ekonomický růst* [online]. [cit. 2023-09-04]. Dostupné z: https://is.slu.cz/el/opf/leto2021/EVSNKMAB/2980117/MA_12_Ekonomicky_rust.pdf. Prezentace. Slezská univerzita v Opavě.
39. Makroekonomická predikce - srpen 2023. *Ministerstvo financí* [online]. 2023 [cit. 2023-09-04]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/makroekonomika/makroekonomicka-predikce/2023/makroekonomicka-predikce-srpen-2023-52667>